

2024-06

$\beta \ddot{y} \alpha \zeta \ddot{Y} \acute{A}^3 \pm \frac{1}{2} \acute{E} \frac{1}{4} - \frac{1}{2} \zeta \wedge^{30} \gg \cdot \frac{1}{4} \pm \tilde{A} \ddot{A} \cdot \frac{1}{2}$
 $\beta \ddot{y}^0 \pm^1 \cdot \tilde{A} \acute{A} \tilde{A} \zeta - \ddot{A}^1 \tilde{A} \textcircled{R} \ddot{A} \zeta \acute{A} \frac{1}{4} \mu \ddot{A}^1 \hat{A}$
 $\beta \ddot{y} \textcircled{e} \mu \ddot{A} \pm \frac{1}{2} \pm \tilde{A} \ddot{A} \mu \acute{A} \ddot{A}^{10} - \hat{A} / \acute{A} \zeta \tilde{A} \textcircled{A} \acute{A}^3$

$\beta \ddot{y} \S \acute{A} \acute{A} \tilde{A} \pm \frac{1}{2} \pm^0 \grave{A} \zeta \acute{A} \gg \zeta \hat{A}, \textcircled{!} \hat{A}^1 \zeta \hat{A}$

$\beta \ddot{y} \textcircled{e} \mu \ddot{A} \pm \acute{A} \ddot{A} \acute{A} \zeta^{1 \pm 0} \grave{A} \textcircled{!}^3 \acute{A} \pm \frac{1}{4} \frac{1}{4} \pm \textcircled{!}^1 \mu \pm \frac{1}{2} \hat{A} \frac{1}{2} \textcircled{!} \zeta - \tilde{A} \mu \acute{E} \frac{1}{2}, \textcircled{!} \ddot{A} \acute{A} \pm \ddot{A} \cdot 3^{10} \textcircled{R} \hat{A}^0 \pm^1 \textcircled{!} \tilde{A} \textcircled{A} \neg \gg \mu^{1 \pm 1}$
 $\beta \ddot{y} \textcircled{!} \zeta^{1 \frac{1}{2}} \acute{E} \frac{1}{2} \textcircled{!}^1 \hat{A} \frac{1}{2} \cdot \acute{A}^1 \tilde{A} \ddot{A} \cdot \frac{1}{4} \hat{A} \frac{1}{2}, \alpha \mu \zeta \frac{1}{2} \hat{A} \frac{1}{2}^0 \pm^1 \textcircled{!} \frac{1}{2}, \acute{A} \acute{E} \acute{A}^1 \tilde{A} \ddot{A}^{10} \hat{A} \frac{1}{2} \textcircled{!} \textcircled{!} \zeta \acute{A} \acute{A} \textcircled{!}^1 \frac{1}{2}, \pm \frac{1}{2} \mu \acute{A}^1 \tilde{A} \ddot{A} \textcircled{R}$

<http://hdl.handle.net/11728/12611>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: Διεθνείς
Σχέσεις, Στρατηγική και Ασφάλεια**

**Τίτλος: Το Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα και η
συσχέτισή του με τις Μεταναστευτικές / Προσφυγικές
Ροές.**

Φώτιος Χρυσανθακόπουλος

Ιούνιος 2024

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: Διεθνείς
Σχέσεις, Στρατηγική και Ασφάλεια**

**Τίτλος: Το Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα και η
συσχέτισή του με τις Μεταναστευτικές /
Προσφυγικές Ροές.**

**Διπλωματική Εργασία η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση
Μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις,
Στρατηγική και Ασφάλεια στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις
Πάφος**

Φώτιος Χρυσανθακόπουλος

Ιούνιος 2024

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Φώτιος Χρυσανθακόπουλος, 2024

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Πανεπιστήμιο Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Σελίδα Εγκυρότητας

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας: Φώτιος Χρυσανθακόπουλος

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας: Το Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα και η συσχέτισή του με τις Μεταναστευτικές / Προσφυγικές Ροές.

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις 28/6/2024 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος): Καθηγητής Μάριος Ευρυβιάδης

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Επίκουρη Καθηγήτρια Μαρίνα Ελευθεριάδου

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Λέκτορας Κατερίνα Παπαζαχαρία

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ABSTRACT	2
ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΟ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
1.1 ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
1.2 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	4
1.3 ΣΚΟΠΟΣ ΈΡΕΥΝΑΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ – ΔΟΜΗ.....	5
1.4 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΈΓΚΛΗΜΑ	7
2.1 ΈΝΝΟΙΑ - ΟΡΙΣΜΟΣ	7
2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	9
2.3 ΑΙΤΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ.....	10
2.4 ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΡΑΣΗΣ.....	11
2.5 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	14
2.6 ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΈΓΚΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	16
2.6.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	16
2.6.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ - ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΡΟΕΣ	21
3.1 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	21
3.2 ΤΥΠΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	22
3.3 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	23
3.4 ΑΙΤΙΑ-ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	26
3.5 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	29
3.5.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ.....	29
3.5.2 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2015-2023.....	31
3.5.3 ΠΑΡΑΤΥΠΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ-ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2015-2023	33
3.5.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΈΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	37
4.1 ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ – ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΗ	37

4.2 ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΠΑΡΑΤΥΠΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	38
4.2.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ-ΔΟΜΗ.....	38
4.2.2 ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΡΑΣΗΣ.....	41
4.2.3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ.....	43
4.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ.....	44
4.4 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ.....	46
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	51
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	54

Περίληψη

Οι Ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν πόλο έλξης για ένα μεγάλο σύνολο ατόμων, που επιλέγουν την μετανάστευση ως την προσφορότερη λύση για ένα ευοίωνο μέλλον. Η Ελλάδα, ειδικά μετά τις αυξημένες μεταναστευτικές ροές που παρατηρήθηκαν από το 2015, εξελίχθηκε από χώρα διέλευσης σε χώρα υποδοχής σημαντικού αριθμού μεταναστών. Ταυτόχρονα, παρατηρήθηκε αύξηση του αριθμού των παράτυπων μεταναστών που εισήλθαν στην χώρα, καθιστώντας τις ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος που δραστηριοποιούνται με την διακίνηση παράτυπων μεταναστών πιο κερδοφόρες.

Η μελέτη παρουσιάζει την εξέλιξη της μετανάστευσης και του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα κατά τα έτη 2015 έως 2023, και αναδεικνύει την μεταξύ τους συσχέτιση. Μέσα από την ανάλυση των κύριων μεθόδων δράσης του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και των μεταναστευτικών ροών που εισήλθαν στον ελληνικό χώρο, αναδεικνύεται η παράνομη μετανάστευση ως παράγοντας που ευνοεί την άνθιση του οργανωμένου εγκλήματος. Οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, εκμεταλλεύονται την ανάγκη των μεταναστών να αποχωρήσουν από τις χώρες προέλευσής τους και να εισέλθουν σε ένα ασφαλές Ευρωπαϊκό κράτος, αποκομίζοντας κέρδη και σε κάποιες περιπτώσεις χρησιμοποιώντας τους παράτυπους μετανάστες προς όφελός τους.

Η ανάγκη για διαχείριση τόσο των προκλήσεων όσο και των ευκαιριών που προκύπτουν από τη μετανάστευση, καθώς και η προληπτική προσέγγιση για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης είναι ιδιαίτερης σημασίας. Η πολυπλοκότητα του φαινομένου απαιτεί εξειδικευμένες μεθόδους αντιμετώπισης, εστιάζοντας στην εξάλειψη των αιτιών που οδηγούν στην επιλογή της παράτυπης οδού για την είσοδο στη χώρα, καθώς και στην προσπάθεια καταστολής των οργανώσεων που επιχειρούν να ωφεληθούν μέσω αυτής.

Λέξεις-Κλειδιά: Οργανωμένο έγκλημα, εγκληματικότητα, μετανάστευση, παράνομη μετανάστευση.

Abstract

European countries attract a large number of people who choose immigration as the best option for a bright future. Greece, especially after the increased migratory flows observed since 2015, has evolved from a transit country to a host country for a significant number of migrants. At the same time, there has been an increase in the number of irregular migrants entering the country, making the organized crime businesses involved in the trafficking of irregular migrants more profitable.

This study presents the evolution of migration and organized crime in Greece in the years 2015 to 2023, and highlights the correlation between them. Through the analysis of the main methods of action of organized crime in Greece and the migration flows that entered the Greek territory, illegal immigration is highlighted as a factor that favors the flourishing of organized crime. Organized crime groups exploit the need of migrants to leave their countries of origin and enter a safe European state, making profits and in some cases using illegal immigrants for their own benefit.

The need to manage both the challenges and opportunities arising from migration, as well as the need for a proactive approach to tackling illegal immigration, is of particular importance. The complexity of the phenomenon requires specialized methods of response, focusing on eliminating the causes that lead to the choice of the irregular route to enter the country, as well as trying to suppress the organizations that attempt to benefit through it.

Keywords: Organized crime, crime, migration, illegal immigration.

Αρκτικόλεξο

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΛ.ΑΣ.: Ελληνική Αστυνομία

ΕΛΣΤΑΤ: Ελληνική Στατιστική Αρχή

EUROPARL: European Parliament

EUROPOL: European Union Agency for Law Enforcement Cooperation

EUROSTAT: European Statistics

INTERPOL: International Police

IOM: International Organization for Migration

MIT: Millî İstihbarat Teşkilatı (Εθνική Οργάνωση Πληροφοριών Τουρκίας)

NATO: North Atlantic Treaty Organization

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

FBI: Federal Bureau of Investigation

FRONTEX: Frontières Extérieures

UN: United Nations

UNODC: United Nations Office on Drugs and Crime

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

1.1 Πρόλογος

Η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή διατριβή πραγματεύεται την σχέση μεταξύ της μετανάστευσης και του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Ο σκοπός της μελέτης είναι η παρουσίαση της εξέλιξης της μετανάστευσης και του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα κατά τα τελευταία έτη, καθώς και η ανάδειξη της μεταξύ τους συσχέτισης. Μέσα από την ανάλυση των κύριων μεθόδων δράσης του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα, και των μεταναστευτικών ροών που εισήλθαν στον ελληνικό χώρο, επιχειρείται να απαντηθεί το κατά πόσο η παράνομη μετανάστευση αποτελεί παράγοντα που ευνοεί την άνθιση του οργανωμένου εγκλήματος. Η μελέτη επιχειρεί να παρουσιάσει μια ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης και να προτείνει μεθόδους αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών που προκύπτουν, τόσο από τις δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος, όσο και από το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης.

1.2 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Η ανάμειξη του οργανωμένου εγκλήματος στην παράνομη διακίνηση μεταναστών αποτελεί ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει σε μεγάλο βαθμό την επιστημονική κοινότητα τα τελευταία έτη. Μέσα από την παρουσίαση των εξελίξεων και των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η ελληνική κοινωνία, αναδεικνύεται η σημασία της διαχείρισης της μετανάστευσης και της αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος. Μέσω της συγκεκριμένης ανασκόπησης, επιχειρείται η ανάδειξη της παρούσας κατάστασης όπως έχει καταγραφεί από τους αναλυτές.

Η πολιτική αστάθεια των τελευταίων ετών κυρίως στις χώρες της Μέσης Ανατολής, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των μεταναστευτικών ροών στην τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην Ελλάδα. Με βάση πρόσφατη των έρευνα των Μεγαλοκονόμου και Βασιλάκη, για κάθε μία ποσοστιαία μονάδα αύξησης των προσφύγων στα Ελληνικά νησιά, αυξάνονται τα ποσοστά που αφορούν την εγκληματικότητα κατά 1,7 με 2,5 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ τα περιστατικά εγκληματικότητας που πραγματοποιούνται από ντόπιους παραμένουν ανεπηρέαστα (Megalokononou & Vasilakis, 2023). Στον αντίποδα, αρκετοί αναλυτές επιμένουν στον χαρακτηρισμό της μεταβλητής των μεταναστών ως υπερεκτιμημένη, σε σχέση με την εγκληματικότητα,

καθώς τον έλεγχο στις εγκληματικές δραστηριότητες συνεχίζουν να κατέχουν οι Έλληνες (Antonopoulos, 2009).

Μεγάλο μέρος της επιστημονικής κοινότητας αποδέχεται την εμπλοκή του οργανωμένου εγκλήματος με την διακίνηση παράτυπων μεταναστών (GI-TOC, 2024). Επιπλέον, εγείρονται ολοένα και μεγαλύτερες ανησυχίες για την εσωτερική ασφάλεια και τις κοινωνικές εντάσεις που μπορεί να προκύψουν από την παράνομη μετανάστευση, καθώς και τις πολύπλευρες επιπτώσεις τόσο στους μετανάστες όσο και στις κοινωνίες υποδοχής (Kasimis & Kassimi, 2004). Η αναγκαιότητα για κοινές στρατηγικές μεταξύ των Ευρωπαϊκών κρατών προκειμένου να αποφευχθεί η ανάμιξη του οργανωμένου εγκλήματος στην παράνομη διακίνηση μεταναστών μελλοντικά, αποτελεί κοινή παραδοχή μεγάλου μέρους των ερευνητών.

1.3 Σκοπός Έρευνας – Μεθοδολογία – Δομή

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα που τίθεται προς απάντηση μέσω της συγκεκριμένης εργασίας, είναι ο βαθμός αλλά και οι μορφές με τις οποίες σχετίζεται το οργανωμένο έγκλημα με την μετανάστευση στην Ελλάδα, δίνοντας έμφαση στην χρονική περίοδο 2015-2023. Επιπλέον, επιχειρείται η ανάδειξη της εξέλιξης του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, καθώς και του μεταναστευτικού, με έμφαση στην παράνομη μετανάστευση. Τέλος, προτείνονται μέθοδοι αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών που προκύπτουν, μέσω της ανάμιξης του οργανωμένου εγκλήματος με την παράνομη μετανάστευση.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να εκπονηθεί η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή διατριβή βασίστηκε στην ανάλυση περιεχομένου ως μεθοδολογικό εργαλείο έρευνας. Στην προσπάθεια να απαντηθεί το βασικό ερευνητικό ερώτημα καθώς και τα επιμέρους, χρησιμοποιήθηκε τόσο ποσοτική ανάλυση πρωτογενών δεδομένων, όσο και ποιοτική ανάλυση πρωτογενών και δευτερογενών δεδομένων.

Όσον αφορά την δομή της εργασίας, στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεωρητική ανάλυση γύρω από το οργανωμένο έγκλημα, ενώ αναλύονται τα χαρακτηριστικά και οι συνθήκες μέθοδοι δράσης των ομάδων οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Στην συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το αναγκαίο θεωρητικό υπόβαθρο για την κατανόηση του μεταναστευτικού ζητήματος,

εστιάζοντας στην εξέλιξή του τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Το τέταρτο κεφάλαιο αφορά την ανάλυση της σχέσης μεταξύ οργανωμένου εγκλήματος και μεταναστευτικού στην Ελλάδα, διατυπώνοντας συνέπειες της μεταξύ τους σύνδεσης και προτείνοντας μέτρα αντιμετώπισης. Τέλος, το πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζει συνοπτικά τα συμπεράσματα που προέκυψαν μέσω της συγκεκριμένης μελέτης.

1.4 Σημαντικότητα – Προτάσεις Μελλοντικής Έρευνας

Η έρευνα για την σχέση μεταξύ μετανάστευσης και εγκληματικότητας έχει απασχολήσει σε μεγάλο βαθμό την επιστημονική κοινότητα τα τελευταία έτη, λόγω της ανησυχίας που διατυπώνεται από τον κοινωνικό σύνολο, για το ζήτημα της εσωτερικής ασφάλειας των κρατών υποδοχής. Ωστόσο, οι μελέτες που αφορούν την συσχέτιση ή όχι του οργανωμένου εγκλήματος με την μετανάστευση ή την παράτυπη μετανάστευση, είναι πολύ λιγότερες. Σε αυτό οφείλεται και η πρωτοτυπία της συγκεκριμένης εργασίας. Οι αρνητικές συνέπειες που προκύπτουν από την ανάμιξη του οργανωμένου εγκλήματος με την παράνομη μετανάστευση, καθώς και η δυσκολία αντιμετώπισης του συγκεκριμένου συνδυαστικού φαινομένου, απαιτούν την περαιτέρω ενασχόληση της επιστημονικής κοινότητας.

Ως προτάσεις για μελλοντική έρευνα, θα ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρουσα προοπτική, η προσπάθεια εύρεσης του μέγιστου αριθμού μεταναστών ή προσφύγων που μπορεί να δεχθεί κάθε χώρα. Με αυτό το χρήσιμο εργαλείο, κάθε κράτος θα γνώριζε την «χωρητικότητα» του, όσον αφορά την δυνατότητα παροχής ασύλου, αλλά και ταυτόχρονα ελέγχου των μεταναστών στο εσωτερικό της. Ο συγκεκριμένος αριθμός μέγιστης χωρητικότητας είναι δυνατόν να βρεθεί μέσω στατιστικής ανάλυσης, και η χρησιμοποίησή του πιθανόν να επιφέρει μείωση της εγκληματικότητας στο εσωτερικό των χωρών, και αίσθηση ασφάλειας στο κοινωνικό σύνολο.

Κεφάλαιο 2: Το Οργανωμένο Έγκλημα

2.1 Έννοια - Ορισμός

Το οργανωμένο έγκλημα αφορά μια ευρεία γκάμα παράνομων δραστηριοτήτων, οι οποίες αποσκοπούν στο οικονομικό όφελος. Πραγματοποιείται από δομημένες ομάδες ατόμων, οι οποίες συνεργάζονται με σκοπό την επίτευξη των στόχων τους. Οι συγκεκριμένες ομάδες, που είναι γνωστές και ως εγκληματικές οργανώσεις, διαθέτουν ιεραρχική δομή και συγκεκριμένο κώδικα συμπεριφοράς. Δρουν μυστικά και χρησιμοποιούν τον εκφοβισμό, την βία και την διαφθορά ως μέσα επίτευξης του εκάστοτε επιθυμητού αποτελέσματος. Στο εσωτερικό τέτοιων οργανώσεων, διακρίνονται τόσο αρχηγικά όσο και απλά μέλη, με ξεκάθαρα διαχωρισμένες αρμοδιότητες. Επιπλέον, συγκεκριμένα μέλη είναι εξειδικευμένα στην ολοκλήρωση επικίνδυνων αποστολών που αφορούν τον τομέα δράσης τους, εντός ή εκτός συνόρων της χώρας ίδρυσης (Λυδάκης, 2009). Μέσω του καταμερισμού των διάφορων παράνομων δραστηριοτήτων και του αυστηρού διαχωρισμού του ρόλου κάθε ενός από τα μέλη της, η εκάστοτε εγκληματική οργάνωση είναι δυνατόν να εμπλέκεται σε διάφορες παράνομες δραστηριότητες, όπως η διακίνηση ναρκωτικών, ο εκβιασμός, η απάτη, καθώς και το ξέπλυμα χρήματος (Finckenaue, 2005, σ.67).

Σύμφωνα με την επίσημη σελίδα της Ελληνικής Αστυνομίας και την INTERPOL, το οργανωμένο έγκλημα θα μπορούσε να οριστεί ως μία οργάνωση ατόμων, της οποίας η εμπλοκή σε παράνομες δραστηριότητες είναι διαρκής και αποσκοπεί στην απόκτηση κερδών, ανεξαρτήτως εθνικών συνόρων. Επιπλέον, ο ορισμός που χρησιμοποιείται από την Γερμανική Αστυνομία, παρουσιάζει το οργανωμένο έγκλημα ως την σχεδιασμένη διάπραξη εγκληματικών ενεργειών από μια ομάδα δραστών, με σκοπό την ταυτόχρονη απόκτηση κέρδους και εξουσίας. Οι δράστες συνεργάζονται μεταξύ τους, κατανέμουν ειδικούς ρόλους και χρησιμοποιούν διάφορες μεθόδους, όπως η χρήση βίας ή η επιρροή σε πολιτικά, θεσμικά όργανα και μέσα μαζικής ενημέρωσης, προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους. Τέτοιου είδους δραστηριότητες μπορούν να λαμβάνουν μέρος για μεγάλα χρονικά διαστήματα και να επηρεάζουν την κοινωνία σε πολλαπλά επίπεδα (Λυδάκης, 2009).

Το οργανωμένο έγκλημα ευδοκιμεί με την παροχή αγαθών και υπηρεσιών που είναι παράνομα και έχουν υψηλή ζήτηση. Η κερδοφορία αυτών των δραστηριοτήτων καθοδηγείται από τις κοινωνικές επιθυμίες και αδυναμίες, όπως η ζήτηση για παράνομα

αγαθά και υπηρεσίες (Finckenauer, 2005, σ.67). Είναι σημαντικό να γίνεται διάκριση μεταξύ των εγκλημάτων που είναι ιδιαίτερα οργανωμένα αλλά δεν διαπράττονται από εγκληματικές οργανώσεις και του πραγματικού οργανωμένου εγκλήματος. Ενώ ορισμένες εγκληματικές δραστηριότητες μπορεί να περιλαμβάνουν πολύπλοκη οργάνωση και συντονισμό, μπορεί να μην πληρούν τα κριτήρια μιας εγκληματικής οργάνωσης, όπως αυτά ορίζονται στο πλαίσιο του οργανωμένου εγκλήματος. Η λανθασμένη ονομασία των εγκληματικών δικτύων ως ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, μπορεί να ενισχύσει τη φήμη και την αποτελεσματικότητά τους στη διενέργεια εγκλημάτων. Επιπλέον, η κατάχρηση όρων όπως "οργανωμένο έγκλημα" και "μαφία" μπορεί να προκαλέσει φόβο στα θύματα και να εμποδίσει την καταγγελία στις αρχές επιβολής του νόμου (Finckenauer, 2005, σ.78).

Το οργανωμένο έγκλημα και η εγκληματική δράση είναι διακριτές έννοιες που διαφέρουν ως προς τη δομή, την κλίμακα και την πολυπλοκότητα. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την δομή, το οργανωμένο έγκλημα περιλαμβάνει ομάδες με ιεραρχική δομή, και κώδικα συμπεριφοράς, σε αντίθεση με μία εγκληματική δράση, η οποία δύναται να πραγματοποιείται από μεμονωμένους δράστες που συνεργάζονται με σκοπό την εκτέλεση μιας παράνομης δραστηριότητας. Οι δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος τυπικά διεξάγονται σε μεγαλύτερη κλίμακα, σε αντίθεση με τις εγκληματικές δράσεις οι οποίες είναι πιο αυθόρμητες και ευκαιριακές, χωρίς τον στρατηγικό σχεδιασμό, την πολυπλοκότητα και τον συντονισμό που παρατηρείται στο οργανωμένο έγκλημα. Επιπλέον, ο πρωταρχικός στόχος του οργανωμένου εγκλήματος είναι η δημιουργία κέρδους με παράνομα μέσα, συχνά με την παροχή παράνομων αγαθών και υπηρεσιών, σε αντίθεση με τις εγκληματικές δράσεις, οι οποίες ενώ έχουν επίσης να έχουν ως κίνητρο το οικονομικό κέρδος, δεν αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης, δομημένης εγκληματικής οργάνωσης με συνεχιζόμενες εγκληματικές επιχειρήσεις. Όπως γίνεται αντιληπτό, το οργανωμένο έγκλημα αντιπροσωπεύει μια πιο εξελιγμένη και δομημένη μορφή εγκληματικής δραστηριότητας που διεξάγεται από οργανωμένες ομάδες, ενώ οι εγκληματικές ενέργειες μπορεί να περιλαμβάνουν ατομικές ή μικρές ομαδικές παραβάσεις που δεν αποτελούν μέρος μιας μεγαλύτερης εγκληματικής οργάνωσης (Finckenauer, 2005, σ.76-78).

Συμπερασματικά, το οργανωμένο έγκλημα αφορά παράνομες δραστηριότητες δομημένων εγκληματικών οργανώσεων με απώτερο σκοπό το κέρδος, εκμεταλλευόμενες συχνά τις κοινωνικές απαιτήσεις και αδυναμίες. Χαρακτηρίζεται

από συστηματική προσέγγιση, καταμερισμό εργασίας, χρήση βίας και διαφθοράς για την επίτευξη στόχων που αφορούν οικονομικά οφέλη, άσκηση επιρροής και απόκτηση δύναμης (Finckenauer, 2005, σ.80-81).

2.2 Χαρακτηριστικά

Σε μία προσπάθεια να καθοριστεί η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος αλλά και να διερευνηθούν κοινοί μηχανισμοί αντιμετώπισής του, στα πλαίσια των κρατών-μελών της ΕΕ, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέγραψε τα χαρακτηριστικά αλλά και τις δραστηριότητες του πεδίου δράσης του. Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να χαρακτηριστεί μια εγκληματική ενέργεια ή ομάδα ως οργανωμένο έγκλημα, πρέπει να ισχύουν τουλάχιστον έξι από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά, με τα τέσσερα από αυτά να είναι τα αριθμημένα 1, 3, 5 και 11 (Council of The European Union, 2000).

1. Συνεργασία περισσότερων από δύο προσώπων.
2. Το κάθε άτομο έχει καθορισμένα καθήκοντα στο πλαίσιο της ομάδας.
3. Η δράση διαρκεί για παρατεταμένο ή απροσδιόριστο χρονικό διάστημα.
4. Χρήση κάποιας μορφής πειθαρχίας, ελέγχου και κανόνων.
5. Υπάρχουν υπόνοιες για τη διάπραξη ποινικών αδικημάτων.
6. Λειτουργία σε διεθνές επίπεδο.
7. Χρήση απειλής, βίας ή άλλων μέσων κατάλληλων για εκφοβισμό.
8. Έλεγχος κερδών μέσω χρήσης εμπορικών ή επιχειρηματικών δομών.
9. Συμμετοχή σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.
10. Άσκηση επιρροής στην πολιτική, στα μέσα ενημέρωσης, στη δημόσια διοίκηση, στις δικαστικές αρχές ή στην οικονομία.
11. Επιδίωξη κέρδους ή/και εξουσίας.

Όπως γίνεται αντιληπτό, όσο περισσότερα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά αναγνωρίζονται σε οποιαδήποτε εγκληματική οργάνωση, αλλά και όσο πιο ισχυρή είναι η παρουσία τους σε αυτή, τόσο πιο προφανής και απαραίτητη κρίνεται η ένταξή της στο οργανωμένο έγκλημα (Δενιόζος, 2018).

Ο ΟΗΕ, με το άρθρο 2 της σύμβασής του κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος, η οποία υπογράφηκε στο Παλέρμιο της Σικελίας τον Δεκέμβριο του 2000, συμφώνησε με τα παραπάνω χαρακτηριστικά, προσθέτοντας ωστόσο το χαρακτηριστικό της διεθνικής φύσης. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 3 της συγκεκριμένης

σύμβασης χαρακτήρισε μια οργανωμένη εγκληματική οργάνωση ως διεθνής, εφόσον δραστηριοποιείται σε περισσότερα του ενός κράτη, ακόμα και αν διαπράττει έγκλημα σε ένα κράτος αλλά σημαντικό μέρος του σχεδιασμού ή της καθοδήγησης πραγματοποιήθηκε σε άλλο κράτος (Λυδάκης, 2009).

2.3 Αίτια Εμφάνισης

Το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να έχει διάφορες αιτίες εμφάνισης, των οποίων η κατανόησή είναι εξαιρετικά σημαντική για την ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών αντιμετώπισής του. Ορισμένες από τις αιτίες εμφάνισης του οργανωμένου εγκλήματος είναι οι εξής:

Οικονομικά κίνητρα: Οι οικονομικοί παράγοντες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση του οργανωμένου εγκλήματος. Οι εγκληματικές οργανώσεις συχνά εμπλέκονται σε παράνομες δραστηριότητες όπως η διακίνηση ναρκωτικών, η εμπορία ανθρώπων, ο εκβιασμός και το λαθρεμπόριο για να αποκομίσουν σημαντικά κέρδη. Το δέλεαρ του οικονομικού κέρδους παρακινεί τα άτομα να συμμετέχουν σε δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος, ενώ και ομάδες οργανωμένου εγκλήματος συχνά εκμεταλλεύονται τα οικονομικά τρωτά σημεία των κοινοτήτων για να δημιουργήσουν παράνομες επιχειρήσεις (Finckenauer, 2005, σ.67).

Αδύναμη διακυβέρνηση και διαφθορά: Το οργανωμένο έγκλημα είναι συνυφασμένο με την αδύναμη διακυβέρνηση, την διαφθορά και την έλλειψη κράτους δικαίου. Όταν οι κρατικοί θεσμοί είναι μη αποτελεσματικοί στην επιβολή των νόμων και στην καταπολέμηση των εγκληματικών δραστηριοτήτων, οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος βρίσκουν ευκαιρίες να δρουν ατιμώρητες, να εκμεταλλεύονται τις πολιτικές διασυνδέσεις και να εμπλέκονται στη διαφθορά για να προστατεύσουν τις παράνομες δραστηριότητές τους, αποκτώντας επιρροή (GCTF, 2018, σ.1).

Κοινωνική περιθωριοποίηση: Κοινωνικοί παράγοντες, όπως η φτώχεια, η ανεργία και ο κοινωνικός αποκλεισμός, μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος. Οι ευάλωτοι πληθυσμοί, συμπεριλαμβανομένων των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων και της νεολαίας, είναι πιθανό να ενδώσουν σε εγκληματικές δραστηριότητες ως μέσο οικονομικής επιβίωσης ή κοινωνικής ένταξης (GCTF, 2018, σ.4).

Πολιτιστικοί παράγοντες: Οι πολιτιστικές νόρμες που ανέχονται ή εξυμνούν την εγκληματική συμπεριφορά, καθώς και η κουλτούρα της ατιμωρησίας, μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εγκληματικές οργανώσεις μπορεί να προκύψουν από πολιτιστικές παραδόσεις που έχουν ιστορικό παράνομων δραστηριοτήτων (Finckenaue, 2005, σ.67).

Παγκοσμιοποίηση και τεχνολογικές εξελίξεις: Η παγκοσμιοποίηση και οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν διευκολύνει την επέκταση των δικτύων οργανωμένου εγκλήματος πέρα από τα σύνορα. Οι εγκληματικές οργανώσεις αξιοποιούν την τεχνολογία για να συντονίζουν παράνομες δραστηριότητες και να επικοινωνούν με ασφάλεια (GCTF, 2018, σ.4).

Ζήτηση για παράνομα αγαθά και υπηρεσίες: Η ζήτηση για παράνομα αγαθά και υπηρεσίες, όπως ναρκωτικά, παραποιημένα προϊόντα και παράνομα όπλα, δημιουργεί μια αγορά που εκμεταλλεύονται οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος. Όσο υπάρχει ζήτηση για παράνομα αγαθά, οι εγκληματικές οργανώσεις θα συνεχίσουν να δραστηριοποιούνται για να ικανοποιήσουν αυτές τις απαιτήσεις (Finckenaue, 2005, σ.81).

2.4 Μορφές και Μέθοδοι Δράσης

Οι μορφές μέσω των οποίων δύναται να εμφανιστεί και να διαπράξει παράνομες δραστηριότητες το οργανωμένο έγκλημα είναι αρκετές και ποικίλουν. Μπορούν ωστόσο να διαχωριστούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες, την παράνομη παροχή αγαθών, και την παράνομη παροχή υπηρεσιών.

Στην πρώτη κατηγορία θα μπορούσε να συμπεριληφθεί αρχικά η παραγωγή και η διακίνηση ναρκωτικών. Επιπλέον η εμπορία παράνομων όπλων, πυρομαχικών και άλλων στρατιωτικών όπλων. Η διακίνηση κλοπιμαίων ή λαθραίων αγαθών, ακόμα και η εμπορία έργων τέχνης και αντικειμένων πολιτιστικής κληρονομιάς. Τέλος σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται τα σπάνια είδη ζώων ή ακόμα και τα ανθρώπινα όργανα (UNODC, 2010, σ.81-141).

Στην κατηγορία της παράνομης παροχής υπηρεσιών εντάσσεται η σεξουαλική εκμετάλλευση και η εμπορία ανθρώπων. Η εκμετάλλευση ατόμων μέσω της καταναγκαστικής εργασίας, της σεξουαλικής εμπορίας και άλλων μορφών σύγχρονης δουλείας με σκοπό το οικονομικό κέρδος (Rosen & Weber, 2019, σ.1,2). Επιπλέον η

παράνομη διακίνηση μεταναστών. Με την παγκοσμιοποίηση, μεγάλος αριθμός ανθρώπων από διάφορες χώρες και κοινωνικές ομάδες μετακινούνται σε άλλες χώρες ελπίζοντας σε καλύτερη ζωή και οικονομικές ευκαιρίες. Πολλοί από αυτούς τους μετανάστες δεν ακολουθούν τις νόμιμες διαδικασίες μετανάστευσης, αλλά απευθύνονται σε οργανωμένες εγκληματικές ομάδες με διεθνή δίκτυα που τους παρέχουν παράνομες μετακινήσεις προς τις χώρες προορισμού (EUROPOL, 2024, σ.33-34). Αυτές οι εγκληματικές ομάδες λαμβάνουν πληρωμές από τους ίδιους τους μετανάστες και επιχειρηματίες που αναζητούν φθηνό εργατικό δυναμικό υπό ελάχιστες συνθήκες και αμοιβές (UNODC, 2010, σ.55-67). Άλλες παράνομες υπηρεσίες είναι οι εγκληματικές δραστηριότητες που διεξάγονται μέσω της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου, συμπεριλαμβανομένων της διαδικτυακής απάτης και των επιθέσεων στον κυβερνοχώρο. Επιπλέον, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, δηλαδή η διαδικασία απόκρυψης της προέλευσης των παράνομα αποκτηθέντων χρημάτων για να φαίνονται νόμιμα, συχνά με πολύπλοκες οικονομικές συναλλαγές και η τοκογλυφία. Επιπροσθέτως, η παραχάραξη, η κλεπταποδοχή, η οργανωμένη απάτη και ο παράνομος τζόγος (UNODC, 2010, σ.205-211).

Οι τρόποι λειτουργίας και οι μέθοδοι οι οποίοι χρησιμοποιούνται από το οργανωμένο έγκλημα είναι πολλαπλοί, και η κατηγοριοποίησή τους αποτελεί ένα δύσκολο έργο. Ωστόσο, οι πιο διαδεδομένοι μέθοδοι μέσω των οποίων τα μέλη του οργανωμένου εγκλήματος μπορούν να επιτύχουν τους στόχους τους είναι ο εκβιασμός, η διαφθορά, καθώς και το «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος».

Ο εκβιασμός αποτελεί μία από τις βασικότερες μεθόδους απόκτηση χρημάτων ή περιουσίας. Ορίζεται ως η χρήση ή απειλή χρήσης βίας, προκειμένου να πραγματοποιηθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα. Αποτελεί ένα εργαλείο εξαναγκασμού, που χρησιμοποιείται από τα συνδικάτα του οργανωμένου εγκλήματος για τον εκφοβισμό και τον εκβιασμό ατόμων, επιχειρήσεων ή ακόμη και κυβερνητικών αξιωματούχων. Μπορεί να στοχεύει άτομα σε θέσεις εξουσίας, χρησιμοποιώντας την απειλή έκθεσης ή ζημίας για να αποσπάσουν παραχωρήσεις ή οικονομικά οφέλη. Ο εκβιασμός επιτρέπει στις εγκληματικές οργανώσεις να ασκούν έλεγχο στα θύματά τους και να επεκτείνουν τις παράνομες δραστηριότητές τους, διατηρώντας την φήμη της αδιάστακτης συμπεριφοράς και της προθυμίας χρήσης βίας, όποτε απαιτηθεί. Ο ψυχολογικός αντίκτυπος του εκβιασμού που επιτυγχάνεται από το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να είναι βαθύς, δημιουργώντας φόβο, άγχος και αίσθημα αδυναμίας

στα θύματα. Η απειλή έκθεσης, βλάβης ή αντιποίνων μπορεί να δημιουργήσει κλίμα εκφοβισμού και εξαναγκασμού, οδηγώντας τα άτομα να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις των εγκληματικών οργανώσεων από φόβο για την ασφάλειά τους (Finckenauer, 2005, σ.78-81).

Το οργανωμένο έγκλημα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη διαφθορά και τη δωροδοκία ως πρωταρχικές στρατηγικές για την προώθηση των παράνομων προσπαθειών του και τη θωράκιση των παράνομων επιχειρήσεών του. Πιο συγκεκριμένα, στοχεύει στη διείσδυση σε κυβερνητικούς φορείς, υπηρεσίες επιβολής του νόμου, δικαστήρια και ρυθμιστικούς φορείς, δωροδοκώντας ή εξαναγκάζοντας τους αξιωματούχους να αγνοήσουν τις εγκληματικές δραστηριότητες, παρέχοντάς τους προστασία και επηρεάζοντας τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Επιπρόσθετα, διευκολύνει παράνομες διασυνοριακές επιχειρήσεις, μέσω δωροδοκίας συνοριακών υπαλλήλων, οι οποίοι δέχονται δωροδοκίες για να επιτρέπουν τη διέλευση λαθρεμπορίου, βοηθώντας στην επέκταση των εγκληματικών επιχειρήσεων διεθνώς (UNODC, 2010, σ.218, 221).

Το «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος» αφορά την νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ως κεντρική στρατηγική για την ενσωμάτωσή τους στην επίσημη οικονομία και την αποφυγή της ανίχνευσης από τις αρχές επιβολής του νόμου. Οι εγκληματικές ομάδες αποκρύπτουν την προέλευση των κερδών τους, μέσω πολύπλοκων συναλλαγών, ενσωμάτωσής τους σε επενδύσεις ή περιουσιακά στοιχεία και άλλων παρόμοιων τεχνικών (EUROPOL, 2024, σ.16). Με το ξέπλυμα χρήματος, οι εγκληματικές οργανώσεις ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων και παρουσιάζουν ένα προσωπείο νομιμότητας, επενδύοντας σε επιχειρήσεις και περιουσιακά στοιχεία υψηλής αξίας για να αποκρύπτουν την πραγματική φύση του πλούτου τους. Εκμεταλλευόμενοι παγκόσμια οικονομικά δίκτυα, πραγματοποιούν διασυνοριακές συναλλαγές, καθιστώντας δύσκολο για τις αρχές να εντοπίσουν και να διακόψουν τις δραστηριότητές τους. Συνολικά, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες χρησιμεύει ως κρίσιμο εργαλείο για το οργανωμένο έγκλημα προκειμένου να διατηρήσει την οικονομική ανωνυμία και να αποφύγει μακροπρόθεσμα τον έλεγχο των αρχών επιβολής του νόμου (Finckenauer, 2005, σ.66).

2.5 Επιπτώσεις και Τρόποι Αντιμετώπισης

Το οργανωμένο έγκλημα έχει σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνία, επηρεάζοντας διάφορες πτυχές της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής. Αρχικά, οι κοινωνικές επιπτώσεις προέρχονται κυρίως από την χρήση βίας και τον εκφοβισμό. Οι κοινότητες είναι δυνατόν να οδηγηθούν σε αυξημένα επίπεδα εγκληματικότητας, φόβου και την ανασφάλειας. Επιπλέον, το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να διαταράξει την κοινωνική συνοχή της κοινότητας με την καλλιέργεια μιας κουλτούρας εγκληματικότητας, την προώθηση παράνομων συμπεριφορών και την εκμετάλλευση ευάλωτων πληθυσμών. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικό κατακερματισμό, κατάρρευση των κοινωνικών κανόνων και αύξηση των κοινωνικών εντάσεων (GCTF, 2018, σ.1).

Οι πολιτικές επιπτώσεις αφορούν κυρίως την διαφθορά και υπονόμηση των θεσμών. Το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να διαφθείρει δημόσιους υπαλλήλους, υπηρεσίες επιβολής του νόμου και άλλους θεσμούς, αποδυναμώνοντας το κράτος δικαίου και διαβρώνοντας την εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση. Η διαφθορά επιτρέπει στις εγκληματικές οργανώσεις να λειτουργούν ατιμώρητα και υπονομεύει την αποτελεσματικότητα των δομών διακυβέρνησης (GCTF, 2018, σ.1).

Οι δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος μπορεί να έχουν επιζήμιο αντίκτυπο στην οικονομία, καθώς αποσπούν πόρους από τις νόμιμες επιχειρήσεις, και μειώνουν τη συνολική οικονομική παραγωγικότητα. Το ξέπλυμα χρήματος και οι παράνομες χρηματοοικονομικές ροές που συνδέονται με το οργανωμένο έγκλημα μπορούν επίσης να υπονομεύσουν τα χρηματοπιστωτικά συστήματα (GCTF, 2018, σ.4).

Ολοκληρώνοντας τις επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος, είναι αναγκαίο να αναφερθεί το γεγονός ότι συνδέεται συχνά με άλλες απειλές για την ασφάλεια, όπως η τρομοκρατία, το έγκλημα στον κυβερνοχώρο και η παράνομη διακίνηση όπλων. Η σύγκλιση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, ειδικότερα, δημιουργεί σύνθετες προκλήσεις για την ασφάλεια και μπορεί να υπονομεύσει τις εθνικές και διεθνείς προσπάθειες ασφάλειας (GCTF, 2018, σ.10).

Όσον αφορά την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του οργανωμένου εγκλήματος, απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που περιλαμβάνει την ενίσχυση των

δυνατοτήτων επιβολής του νόμου, της διακυβέρνησης και της διαφάνειας, καθώς και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της διεθνούς συνεργασίας.

Πιο συγκεκριμένα, είναι απαραίτητη η ενίσχυση των προσπαθειών επιβολής του νόμου, έτσι ώστε οι αρχές να ερευνούν, να διώκουν και να διακόπτουν τις δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή επαρκών πόρων, κατάρτισης και τεχνολογίας στο προσωπικό επιβολής του νόμου για την αποτελεσματική καταπολέμηση των εγκληματικών οργανώσεων. Επιπλέον, η εφαρμογή και η επιβολή ισχυρών νόμων και κανονισμών για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένης της νομοθεσίας για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τη διαφθορά και την εγκληματική συνωμοσία, μπορεί να παράσχει νομικά εργαλεία για τη δίωξη και την εξάρθρωση εγκληματικών δικτύων. Η συνεργασία μεταξύ κυβερνητικών υπηρεσιών, φορέων του ιδιωτικού τομέα και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να ενισχύσει τις προσπάθειες για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος (GCTF, 2018, σ.1,4,10).

Συμπληρωματικά, η αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών του οργανωμένου εγκλήματος, όπως η φτώχεια, η διαφθορά και η αδύναμη διακυβέρνηση, είναι ζωτικής σημασίας. Η εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, η διαφάνεια της διακυβέρνησης και η καταπολέμηση της διαφθοράς μπορούν να συμβάλλουν στη μείωση των τρωτών σημείων που εκμεταλλεύονται οι εγκληματικές οργανώσεις (GCTF, 2018, σ.10). Η ενδυνάμωση των τοπικών κοινοτήτων ώστε να αντισταθούν στην επιρροή του οργανωμένου εγκλήματος μέσω πρωτοβουλιών ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης της κοινωνίας, μπορεί να συμβάλει στην οικοδόμηση ανθεκτικότητας έναντι των εγκληματικών δραστηριοτήτων. Η συμμετοχή των κοινοτήτων στις προσπάθειες πρόληψης και η παροχή υποστήριξης σε άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο μπορεί να συμβάλει στην αποτροπή της στρατολόγησης από εγκληματικές ομάδες (GCTF, 2018, σ.9).

Η στόχευση της χρηματοοικονομικής υποδομής του οργανωμένου εγκλήματος μέσω μέτρων όπως η κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων, οι προσπάθειες καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η διακοπή των παράνομων χρηματοοικονομικών δικτύων μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τις επιχειρήσεις των εγκληματικών οργανώσεων (GCTF, 2018, σ.4).

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις δρουν ταυτόχρονα σε αρκετές χώρες, γεγονός που τους προσδίδει το χαρακτηριστικό της διεθνοποίησης. Όπως γίνεται αντιληπτό, ο διεθνής τομέας δράσης τους είναι ένας από τους λόγους που καθιστά την αντιμετώπισή τους ολοένα και δυσκολότερο έργο, καθώς πολλές φορές απαιτεί την συνεργασία μεταξύ αρχών διαφορετικών κρατών. Ταυτόχρονα ωστόσο, αυτό το χαρακτηριστικό θα μπορούσε να αποτελεί και ένα αδύναμο σημείο τους, καθώς τα ίχνη που αφήνουν θα μπορούσαν να εντοπιστούν εφόσον υπάρχει άρτια συνεργασία και οργάνωση των αρχών, σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο (Λυδάκης, 2009).

Το οργανωμένο έγκλημα είναι ένα διεθνές φαινόμενο που απαιτεί συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των χωρών. Η ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας μέσω μηχανισμών όπως οι κοινές επιχειρήσεις και η ανταλλαγή πληροφοριών μπορεί να συμβάλει στην αποδιοργάνωση των διασυνοριακών εγκληματικών δικτύων.

2.6 Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα

Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα από το 2015 έως το 2023 παρουσιάζει ένα σύνθετο τοπίο, το οποίο κυρίως χαρακτηρίζεται από τις ρίζες του στο λαθρεμπόριο, την εμπορία ανθρώπων και το παράνομη μετακίνηση μεταναστών στο εσωτερικό της. Κατά την περίοδο αυτή έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές τόσο στις δραστηριότητες των εγκληματικών ομάδων όσο και στις στρατηγικές που εφαρμόζουν οι ελληνικές αρχές για την καταπολέμησή τους. Η ΕΛ.ΑΣ. αποτυπώνει σημαντικά στοιχεία που αφορούν το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, μέσω της εκπόνησης εκθέσεων ετησίως. Οι συγκεκριμένες εκθέσεις παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά, την εξέλιξη καθώς και τους βασικούς παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την ανάπτυξη του συγκεκριμένου φαινομένου στην Ελλάδα.

2.6.1 Χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με την τελευταία αναφορά της ΕΛ.ΑΣ. για το οργανωμένο έγκλημα που δημοσιεύτηκε τον Ιανουάριο του 2024 και αφορούσε το έτος 2022, οι βασικές εγκληματικές ενέργειες που καταγράφηκαν στη χώρα μας περιλάμβαναν τη νομιμοποίηση κερδών από παράνομες δράσεις, τη διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, την εμπορία ανθρώπων, καθώς και τη διακίνηση παράνομων αγαθών και πολιτιστικών αντικειμένων. Την ίδια χρονιά, ενεργοποιήθηκαν 342 εγκληματικές ομάδες με

συνολικά 2.549 μέλη, από τα οποία περίπου το μισά ήταν εγχώρια. Αλλοδαπές εγκληματικές ομάδες, που κυμαίνονταν από Αλβανικές μέχρι Συριακές, αποτελούσαν το 30,12% των ενεργών ομάδων, ενώ οι μικτές ομάδες είχαν το 18,13% του συνόλου. Οι περισσότερες ομάδες είχαν λιγότερα από πέντε μέλη, ωστόσο υπήρχε και ένα σημαντικό ποσοστό (7,35% επί του συνόλου), που επρόκειτο για εγκληματικά δίκτυα με πάνω από 12 μέλη, η πλειοψηφία των οποίων (32,00%) δραστηριοποιούνταν στην παράνομη μετανάστευση, στις απάτες (24%) και στις κλοπές-διαρρήξεις (16%) (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.5,6).

Η πολυδιάστατη εγκληματική δραστηριότητα καταγράφηκε στο 27,78% των ομάδων, με την πλειοψηφία αυτών (35,79%) να εμπλέκεται στη διακίνηση ναρκωτικών. Το συνολικό κέρδος που αποκόμισαν αυτές οι ομάδες από τις παράνομες δράσεις τους εκτιμάται ότι υπερβαίνει τα 158 εκατομμύρια ευρώ, με τη μεγαλύτερη μερίδα του κέρδους να προέρχεται από τη διακίνηση ναρκωτικών, ακολουθούμενη από κλοπές και διαρρήξεις, απάτες και παράνομη μετανάστευση. Η εκμετάλλευση των νομικών δομών για τη διευκόλυνση και απόκρυψη των δραστηριοτήτων τους σημειώνεται στο 54,39% των εγκληματικών ομάδων. Μόνο ένα μικρό ποσοστό τους (2%) φαίνεται να χρησιμοποιεί τη διαφθορά για τους ίδιους σκοπούς, ενώ σημειώνεται η ολοένα και αυξανόμενη χρήση του διαδικτύου αλλά και νέων τεχνολογικών μέσων, με σκοπό να επιτύχουν τους στόχους τους (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.5,6).

Η γεωγραφική κατανομή των εγκληματικών ομάδων δείχνει ότι η πλειοψηφία τους (70,76%) ενεργεί σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (16,08%) διαθέτει διεθνή-διασυνοριακή δράση, κυρίως στη διακίνηση μη νόμιμων αλλοδαπών, ναρκωτικών, απάτες, εμπορία ανθρώπων και λαθρεμπόριο. Συνολικά, οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη των οργανωμένων εγκληματικών δραστηριοτήτων δεν έδειξαν ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα όσα παρατηρήθηκαν το προηγούμενα έτη, και αναλύονται στο επόμενο υποκεφάλαιο (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.5,6).

2.6.2 Παράγοντες Ανάπτυξης

Το οργανωμένο έγκλημα είναι ένα πολύπλευρο φαινόμενο που πηγάζει, εξελίσσεται και διαμορφώνεται από ένα συνδυασμό κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών παραγόντων. Η ένταση και ο αντίκτυπος του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος επηρεάζεται από παράγοντες που στοχεύουν στα τρωτά σημεία της

κοινωνίας. Οι παράγοντες αυτοί είναι κοινοί σε διάφορους τομείς του εγκλήματος και στις περισσότερες εγκληματικές ομάδες. Παράγοντες όπως οι οικονομικές συνθήκες, η γεωπολιτική κατάσταση, η τεχνολογική πρόοδος, η εξάπλωση της χρήσης του διαδικτύου, η ισχύουσα νομοθεσία, και η κοινωνική στάση απέναντι στο έγκλημα επηρεάζουν συλλογικά τη φύση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εγκληματικών δραστηριοτήτων. Πιο αναλυτικά, οι παράγοντες που επηρεάζουν την εξάπλωση του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα είναι οι εξής:

- Γεωπολιτικοί

Η στρατηγική γεωγραφική θέση των χωρών, όπως η γειτνίαση της Ελλάδας με την Αλβανία, την Τουρκία, τη Βουλγαρία και τη Βόρεια Μακεδονία, παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του οργανωμένου εγκλήματος, ιδίως σε δραστηριότητες όπως η εμπορία ανθρώπων, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και άλλες παράνομες συναλλαγές. Επιπλέον, οι ένοπλες συγκρούσεις και οι συνεχιζόμενες πολιτικές αναταραχές στις γειτονικές περιοχές συμβάλλουν σημαντικά στην οικονομική παρακμή, οδηγώντας τους πληθυσμούς τόσο στη νόμιμη όσο και στην παράνομη διακίνηση. Οι συγκρούσεις αυτές χρησιμεύουν συχνά ως κάλυψη για την πολιτική και οικονομική αστάθεια μιας χώρας, η οποία μπορεί να ενισχύσει τη διαφθορά.

Επιπλέον, οι χώρες της ΕΕ προσελκύουν μετανάστες και πρόσφυγες λόγω της σχετικής σταθερότητας, των οικονομικών ευκαιριών και των ολοκληρωμένων πολιτικών ασύλου και πρόνοιας. Οι πολιτικές της ΕΕ και των κρατών μελών της σχετικά με τη μετανάστευση και τον έλεγχο των συνόρων, επηρεάζουν επίσης σημαντικά τα μεταναστευτικά πρότυπα και τον ρόλο των εγκληματικών δικτύων στη λαθραία διακίνηση ανθρώπων. Για παράδειγμα, οι συνοριακοί φράχτες σε χώρες όπως η Βόρεια Μακεδονία και η Ουγγαρία επηρεάζουν τις μεταναστευτικές διαδρομές, ενώ η πολιτική ανοικτών συνόρων της Τουρκίας για πολίτες από ορισμένες ασιατικές και αφρικανικές χώρες την καθιστά κρίσιμο σημείο διέλευσης για τους μετανάστες που κατευθύνονται προς την Ευρώπη (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.11,12).

- Οικονομικοί

Οι οργανωμένες εγκληματικές δραστηριότητες λειτουργούν συχνά σαν επιχειρηματικές επιχειρήσεις, με γνώμονα το κέρδος και επηρεάζονται από τις συνθήκες της αγοράς και της οικονομίας. Η οικονομική ύφεση στο εσωτερικό της

Ελλάδας τα τελευταία έτη, σε συνδυασμό με τα υψηλά κέρδη από δραστηριότητες όπως η εμπορία ανθρώπων και το εμπόριο ναρκωτικών, καθιστούν τις συγκεκριμένες δραστηριότητες ελκυστικές για το οικονομικό κέρδος που προσφέρουν. Οι υψηλοί φόροι σε οικονομικά ασταθείς περιόδους προωθούν το οργανωμένο έγκλημα ενισχύοντας τη ζήτηση για φθηνότερα, λαθραία προϊόντα, με σκοπό να αποφευχθεί η πληρωμή υψηλών δασμών. Επιπλέον, η άνοδος των ψηφιακών πληρωμών επηρεάζει τις τάσεις της εγκληματικότητας, μειώνοντας τα εγκλήματα που σχετίζονται με τα μετρητά, όπως η παραχάραξη, ενώ αυξάνει την απάτη μέσω διαδικτύου και την ψηφιακή απάτη (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.13).

- Κοινωνικοί

Η ύπαρξη περιθωριοποιημένων περιοχών, η υψηλή ανεργία των νέων και η παράνομη μετανάστευση επηρεάζουν αρκετά την εγκληματικότητα. Οι κοινωνικές συμπεριφορές διαδραματίζουν επίσης κρίσιμο ρόλο. Για παράδειγμα, το κοινό συχνά παραβλέπει τις συνέπειες που προκαλεί η αγορά λαθραίων αγαθών, ιδίως κατά τη διάρκεια οικονομικής ύφεσης. Επιπλέον, μη βίαια εγκλήματα όπως η απάτη, αντιμετωπίζονται με σχετική κοινωνική αδιαφορία. Η ζήτηση για παράνομες υπηρεσίες διαιωνίζουν επίσης αυτή την παράνομη αγορά (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.19,20).

- Νομοθεσία-Διαδίκτυο-Τεχνολογία

Οι διεθνείς εγκληματικές ομάδες εκμεταλλεύονται τις νομοθετικές διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΕ για να διευκολύνουν τις δραστηριότητές τους και να αποκρύπτουν κέρδη. Επιπλέον, οι ελλείψεις προσωπικού στις αρχές επιβολή του νόμου μειώνουν την αποτελεσματικότητά τους, επιτρέποντας την άνθηση του εγκλήματος. Αυτό επιδεινώνεται από τις γραφειοκρατικές καθυστερήσεις και την κακή επικοινωνία μεταξύ των υπηρεσιών, οι οποίες εμποδίζουν την ταχεία ανταπόκριση στις εγκληματικές δραστηριότητες. Αντίθετα, η ισχυρή νομοθεσία, η προληπτική επιβολή του νόμου και οι στοχευμένες κρατικές παρεμβάσεις, όπως οι ενισχυμένοι συνοριακοί έλεγχοι και η διεθνής συνεργασία με φορείς όπως η FRONTEX και η EUROPOL, μπορούν να περιορίσουν σημαντικά τις δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.14-18).

Η ταχεία εξάπλωση του διαδικτύου έχει αυξήσει σημαντικά την εμβέλεια και την πολυπλοκότητα του οργανωμένου εγκλήματος. Οι εγκληματίες χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για τη συλλογή πληροφοριών, τη στόχευση θυμάτων, την απόκρυψη

παράνομων δραστηριοτήτων και το ξέπλυμα χρήματος. Η ανωνυμία και οι δυνατότητες μαζικής προσέγγισης που προσφέρει το διαδίκτυο διευκολύνουν τους εγκληματίες να δρουν εξ αποστάσεως και να αποφεύγουν τον εντοπισμό. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στην αύξηση των εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο, όπως το ηλεκτρονικό "ψάρεμα", η χρήση κακόβουλου λογισμικού και η εκμετάλλευση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για απάτες. Επιπλέον, η ευρεία εμβέλεια του διαδικτύου βοηθά τις εγκληματικές οργανώσεις σε τομείς όπως η εμπορία ανθρώπων και το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, παρέχοντας νέες μεθόδους επικοινωνίας και οικονομικών συναλλαγών. Η ανάπτυξη τεχνολογιών όπως το 5G και η κρυπτογραφημένη επικοινωνία ενισχύει την προστασία της ιδιωτικής ζωής, αλλά θέτει προκλήσεις για την επιβολή του νόμου λόγω της δυσκολίας παρακολούθησης και υποκλοπής δεδομένων. Αντίθετα, όταν αξιοποιείται από τις αρχές, η τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει στην καταπολέμηση του εγκλήματος μέσω της βελτιωμένης παρακολούθησης και εντοπισμού (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.14-18).

Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έχει επιδείξει τόσο ανθεκτικότητα όσο και μετασχηματισμό. Παρόλο που οι προκλήσεις παραμένουν σημαντικές, η Ελλάδα στοχεύει στην αντιμετώπιση τόσο των συμπτωμάτων όσο και των βαθύτερων αιτιών του οργανωμένου εγκλήματος, ενισχύοντας έτσι την εθνική και περιφερειακή ασφάλεια.

Κεφάλαιο 3: Μεταναστευτικές - Προσφυγικές Ροές

3.1 Το Φαινόμενο της Μετανάστευσης

Η μετανάστευση είναι ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο με ιστορικές ρίζες, που εξελίσσεται με την πάροδο του χρόνου και αντανακλά το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό τοπίο κάθε εποχής. Καθρεφτίζει επίσης τις στάσεις και τις αντιλήψεις των πληθυσμών των διαφόρων χωρών, απέναντι στους μετανάστες. Τυπικά, η μετανάστευση νοείται ως μια φυσική ανθρώπινη μετακίνηση από μια περιοχή σε μια άλλη, είτε εντός μιας χώρας είτε σε ολόκληρο τον κόσμο, με γνώμονα την αναζήτηση καλύτερων προοπτικών και ευκαιριών (Lacroix, 2022, σ.1027-1028).

Στις δυτικές κοινωνίες, η μετανάστευση έχει ιστορικά εκληφθεί ως μια φυσική πτυχή της ανθρώπινης ύπαρξης, συνδεδεμένη με την αναζήτηση νέων εμπειριών και ευκαιριών. Η άποψη αυτή ενισχύθηκε ιδιαίτερα καθώς τα οικονομικά και κοινωνικά συστήματα στις κοινωνίες αυτές απαιτούσαν τη μετακίνηση πληθυσμών για την παροχή φθηνού εργατικού δυναμικού για τη βιομηχανική ανάπτυξη, μειώνοντας έτσι το κόστος παραγωγής. Ιστορικά, η μετανάστευση εξυπηρετούσε όχι μόνο οικονομικούς αλλά και κοινωνικούς και ιδεολογικούς σκοπούς από την πρώιμη βιομηχανική εποχή, ωφελώντας τις επιχειρήσεις και τους ανθρώπους. Ωστόσο, με την τεχνολογική πρόοδο να μειώνει την ανάγκη για ανθρώπινη εργασία στις παραγωγικές διαδικασίες, η μετανάστευση έχει μετατραπεί από λύση σε σημαντικό κοινωνικό ζήτημα. Στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, όπου η ανάγκη για μεταναστευτική εργασία έχει μειωθεί, η μετανάστευση συνεχίζεται κυρίως λόγω των παγκόσμιων ανισοτήτων στον πλούτο, αλλά οδηγεί σε έντονες κοινωνικές προκλήσεις. Οι μετανάστες, είναι πιθανόν να περιθωριοποιηθούν κοινωνικά και να θεωρηθούν βάρος ή απειλή για την πολιτιστική και εθνική ταυτότητα των νέων χωρών τους. (Hernández, 2020).

Ενώ υπάρχουν διάφοροι ορισμοί για τον «μετανάστη» και τη «μετανάστευση», δεν υπάρχει ένας ορισμός που να είναι απόλυτα αποδεκτός. Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης περιγράφει την μετανάστευση ως την μετακίνηση ανθρώπων από τη περιοχή διαμονής τους σε μια άλλη, ανεξάρτητα από το χρόνο διαμονής, τους λόγους μετακίνησης ή τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της ομάδας η οποία μετακινείται. Αυτές οι λεπτομέρειες, ωστόσο, είναι σημαντικές για την κατηγοριοποίηση των τύπων μετανάστευσης και όχι για τον ορισμό της ίδιας της έννοιας (IOM, 2019,σ. 103). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι απόγονοι των μεταναστών που γεννήθηκαν στη νέα χώρα συχνά

θεωρούνται μετανάστες δεύτερης ή τρίτης γενιάς και ενδέχεται να αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην απόκτηση ιθαγένειας. Με την πάροδο των ετών, η μετανάστευση έχει αυξηθεί σημαντικά, λόγω ενός συνδυασμού πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων (McAuliffe & Triandafyllidou, 2021, σ.44-46).

Οι κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις των τελευταίων ετών, μετέτρεψαν τη θεώρηση των μεταναστών ως ζωτικής σημασίας για τη βιομηχανική πρόοδο στη θεώρησή τους ως κοινωνικό ζήτημα, αναδεικνύοντας τις ευρύτερες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και ιδεολογικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες δυτικές κοινωνίες. Αυτές οι προκλήσεις είναι δυνατόν να προκαλέσουν κοινωνική αναταραχή και φαινόμενα ρατσισμού, ξενοφοβίας και εθνικισμού (Hernández, 2020).

3.2 Τύποι Μετανάστευσης

Οι μεταναστευτικές ροές μπορούν να κατηγοριοποιηθούν με βάση την προέλευση και τον τελικό προορισμό των μεταναστών, τη διάρκεια παραμονής στον προορισμό καθώς και τις προθέσεις τους. Επιπλέον, συγκεκριμένες μεταναστευτικές ροές δύνανται να ανήκουν σε παραπάνω από μία κατηγορίες (Bell κ.α., 2010, σ.14-16).

Αρχικά η μετανάστευση ταξινομείται συνήθως σε εσωτερική και διεθνή. Η εσωτερική μετανάστευση λαμβάνει μέρος εντός της ίδιας χώρας, συχνά από αγροτικές ή οικονομικά ασθενέστερες περιοχές προς μεγαλύτερες πόλεις, με κίνητρο την αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης και ευκαιριών. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται επίσης τα «εσωτερικά εκτοπισμένα άτομα», που αναγκάζονται να μετακινηθούν εντός της χώρας τους λόγω συγκρούσεων ή καταστροφών (Bell κ.α., 2010, σ.17-20). Η διεθνή μετανάστευση περιλαμβάνει τη διέλευση των εθνικών συνόρων από τη χώρα καταγωγής ενός ατόμου για να εγκατασταθεί σε μια άλλη, με κίνητρα διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών, ή για να ξεφύγει από καταστροφές και συγκρούσεις. Αυτό μπορεί να γίνει είτε με, είτε χωρίς τα κατάλληλα νόμιμα έγγραφα (IOM, 2019, σ.112-114).

Η μετανάστευση μπορεί να είναι μόνιμη ή προσωρινή. Οι μόνιμοι μετανάστες μετακινούνται χωρίς να σχεδιάζουν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Η προσωρινή μετανάστευση, η οποία μπορεί να είναι εποχιακή ή κυκλική, περιλαμβάνει την παραμονή στον προορισμό για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα για λόγους όπως γεωργικές εργασίες ή θέσεις εργασίας που σχετίζονται με τον τουρισμό, ή την

εκπλήρωση συγκεκριμένων συμβάσεων εργασίας που απαιτούν πολλαπλά ταξίδια μεταξύ της πατρίδας και του τόπου εργασίας (Chen κ.ά., 2019, σ.1479-1481).

Η μετανάστευση από τη μόνιμη κατοικία μπορεί να είναι είτε εθελοντική είτε αναγκαστική. Η εκούσια ή εθελοντική μετανάστευση συμβαίνει όταν τα άτομα αποφασίζουν να μετακινηθούν, είτε εντός της χώρας τους είτε διεθνώς, κυρίως για οικονομικούς λόγους ή για να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους. Αντίθετα, η ακούσια ή αναγκαστική μετανάστευση περιλαμβάνει άτομα που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την περιοχή καταγωγής τους λόγω εξωτερικών πιέσεων. Η συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνει όσους διαφεύγουν από πολιτικές διώξεις, πόλεμο ή βία από εγκληματικές οργανώσεις, γεγονός που τους αναγκάζει να αναζητήσουν ασφάλεια σε μια διαφορετική περιοχή ή χώρα. Επιπλέον, φυσικές καταστροφές όπως πυρκαγιές, σεισμοί και πλημμύρες είναι δυνατόν να καταστήσουν αναγκαία την προσωρινή ή μόνιμη μετεγκατάσταση (Oprengon, 2019).

Τέλος, η διεθνής μετανάστευση διέπεται από συγκεκριμένα νομικά πλαίσια, τα οποία οφείλουν να τηρούν οι μετανάστες προκειμένου να θεωρούνται νόμιμοι. Τα συγκεκριμένα νομικά πλαίσια απαιτούν από τους μετανάστες να διαθέτουν έγγραφα που να επαληθεύουν ότι η χώρα προορισμού έχει επιτρέψει την είσοδο και τη διαμονή τους. Τέτοιου είδους μεταναστεύσεις θεωρούνται νόμιμες και διασφαλίζουν ότι οι αναχωρήσεις και οι αφίξεις των μεταναστών δεν θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την ευημερία τους (IOM, 2019, σ.174-176). Αντίθετα, η μετανάστευση καθίσταται παράτυπη εάν οι μετανάστες παρακάμπτουν αυτά τα νόμιμα κανάλια, χρησιμοποιώντας συχνά μη εξουσιοδοτημένα μέσα μεταφοράς και επιχειρώντας να παρακάμψουν την ασφάλεια των συνόρων για να εισέλθουν σε μια χώρα προορισμού χωρίς τα απαραίτητα έγγραφα. Παρά το παράτυπο καθεστώς τους, οι μετανάστες αυτοί εξακολουθούν να διατηρούν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μπορούν να υποβάλουν αίτηση ασύλου βάσει του διεθνούς δικαίου, γεγονός που αντικατοπτρίζει τις υποχρεώσεις της χώρας υποδοχής ανεξάρτητα από τη μέθοδο εισόδου των μεταναστών (IOM, 2019, σ.115-118).

3.3 Κατηγορίες Μεταναστών

Οι μετανάστες είναι άτομα που μετακινούνται από τον συνήθη τόπο διαμονής τους σε άλλο τόπο, συχνά κατηγοριοποιούνται με βάση τους λόγους μετακίνησης και τη φύση της μετανάστευσής τους. Οι λόγοι αυτοί μπορεί να ποικίλλουν, οδηγώντας σε

διακριτές κατηγορίες μεταναστών, ορισμένες από τις οποίες αναγνωρίζονται νομικά και προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο, ενώ άλλες βοηθούν στην ακριβέστερη περιγραφή των συνθηκών της μετακίνησής τους.

Οικονομικοί μετανάστες: Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει άτομα που μετακινούνται κυρίως για καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης. Η μετανάστευση αυτή μπορεί να είναι εσωτερική, όπως η μετακίνηση από αγροτικές περιοχές σε πόλεις εντός της ίδιας χώρας, ή διεθνής, που περιλαμβάνει τη μετακίνηση σε άλλη χώρα. Οι οικονομικοί μετανάστες κυμαίνονται από επαγγελματίες υψηλής ειδίκευσης, που συχνά αναφέρονται ως «Brain Drain» (Johnson, 2022), έως εργαζόμενους χαμηλής ειδίκευσης που αναζητούν καλύτερες συνθήκες απασχόλησης από αυτές που υπάρχουν στις περιοχές καταγωγής τους (IOM, 2019, σ.62). Οι μετακινήσεις αυτές συμβαίνουν συνήθως από λιγότερο ανεπτυγμένες σε περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές και μπορεί να είναι είτε νόμιμες, με όλα τα απαραίτητα έγγραφα, είτε παράτυπες, χωρίς την κατάλληλη άδεια και συχνά με αποτέλεσμα την εκμετάλλευση (Bell κ.α., 2010, σ.41-42).

Συνταξιούχοι μετανάστες: Συχνά από πλουσιότερες, βόρειοευρωπαϊκές χώρες, τα άτομα αυτά μετακινούνται για να απολαύσουν τη συνταξιοδότησή τους σε χώρες με ευνοϊκό κλίμα και χαλαρό τρόπο ζωής. Συνήθως διαθέτουν τα οικονομικά μέσα για να εγκατασταθούν μόνιμα στη χώρα προορισμού, να αγοράσουν ακίνητα και να ζήσουν εκεί, διατηρώντας παράλληλα την ελευθερία να επισκέπτονται τις χώρες καταγωγής τους (Bell κ.α., 2010, σ.17-18).

Μετανάστες οικογενειακής επανένωσης: Αυτή η ομάδα αποτελείται από άτομα που έχουν μεταναστεύσει και εγκατασταθεί σε μια νέα χώρα, και αργότερα επιδιώκουν να μεταφέρουν τα μέλη της οικογένειάς τους στην νέα χώρα εγκατάστασής τους, μέσω της νόμιμης οδού (Refugee Council, 2023).

Εσωτερικά εκτοπισμένα άτομα: Πρόκειται για άτομα που αναγκάζονται να μεταναστεύσουν λόγω παραγόντων όπως ένοπλες συγκρούσεις, παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή φυσικές καταστροφές, αλλά παραμένουν εντός των συνόρων της χώρας τους. Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, οι εσωτερικά εκτοπισμένοι (Internally Displaced Persons) δεν έχουν διασχίσει ένα διεθνές σύνορο, και επειδή εξακολουθούν να βρίσκονται εντός της χώρας τους, δεν λαμβάνουν την ίδια διεθνή προστασία και το ίδιο καθεστώς με τους πρόσφυγες. Αυτή η ταξινόμηση χρησιμεύει

κυρίως για να περιγράψει την κατάσταση τους χωρίς να τους παρέχει συγκεκριμένα δικαιώματα. Παρά το γεγονός αυτό, οι διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές επιμένουν ότι οι εσωτερικά εκτοπισμένοι πρέπει να αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και να έχουν πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, όπως τροφή, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη. Στις ζώνες συγκρούσεων, ενδέχεται να αντιμετωπίσουν σοβαρούς κινδύνους, όπως να βρεθούν σε διασταυρούμενα πυρά ή να χρησιμοποιηθούν ως ανθρώπινες ασπίδες. Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους είναι ζωτικής σημασίας, καθώς και η ασφαλής επιστροφή στον τόπο τους, όποτε αυτό είναι εφικτό (OHCHR, 2024).

Πρόσφυγες: Είναι άτομα που εγκαταλείπουν τις χώρες καταγωγής τους υπό την απειλή δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, πολιτικών πεποιθήσεων, εθνικότητας ή συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα. Οι πόλεμοι και οι βίαιες συγκρούσεις αναγκάζουν επιπλέον τα άτομα να αναζητήσουν ασφάλεια σε άλλες χώρες για να διαφυλάξουν τη ζωή τους και την ευημερία των οικογενειών τους. Αναγνωρισμένος διεθνώς, ο όρος «πρόσφυγας» περιγράφει όσους διασχίζουν τα διεθνή σύνορα λόγω αυτών των σοβαρών κινδύνων και είναι απίθανο να επιστρέψουν στην πατρίδα τους με ασφάλεια στο ορατό μέλλον. Ο νομικός ορισμός και η προστασία των προσφύγων πλαισιώνονται από διεθνείς νόμους, συμπεριλαμβανομένης της σύμβασης για τους πρόσφυγες του 1951 και του πρωτοκόλλου της του 1967, όπου περιγράφονται τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αφορούν τους πρόσφυγες. Η συγκεκριμένη σύμβαση σε συνδυασμό οικουμενική διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το διεθνές σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, διασφαλίζουν ότι οι πρόσφυγες δεν πρέπει να επιστρέφουν σε χώρα όπου αντιμετωπίζουν σοβαρές απειλές για τη ζωή ή την ελευθερία τους. Οι πρόσφυγες κατέχουν το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης και μη διάκρισης στη χώρα υποδοχής, διαθέτουν πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, την απασχόληση και την κοινωνική ασφάλιση (UNHCR, 2024a).

Επιπλέον, οι πρόσφυγες έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν ταξιδιωτικά έγγραφα και νομική συνδρομή, ιδίως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αίτησης ασύλου. Κάθε χώρα υποδοχής μπορεί να αναγνωρίζει πρόσθετα δικαιώματα, ώστε να παρέχει ένα ασφαλές περιβάλλον στους πρόσφυγες. Το συγκεκριμένο πλαίσιο δικαιωμάτων αποσκοπεί στη διασφάλιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και στην εξασφάλιση ότι οι πρόσφυγες μπορούν να ζουν σε συνθήκες ειρήνης και ασφάλειας, μακριά από τις απειλές που αντιμετώπιζαν στις χώρες καταγωγής τους (UNHCR, 2024a).

Αιτούντες άσυλο: Πρόκειται για άτομα που καταφεύγουν σε μια χώρα υποδοχής για ασφάλεια, αλλά δεν τους αναγνωρίζεται αμέσως το καθεστώς του πρόσφυγα. Πρέπει να υποβάλουν αίτηση στις τοπικές αρχές ασφαλείας, αποδεικνύοντας ότι πληρούν τα κριτήρια για να αναγνωριστούν ως πρόσφυγες και να εξασφαλίσουν τα δικαιώματά τους βάσει του διεθνούς δικαίου. Οι αιτούντες άσυλο μπορούν να εισέλθουν σε μια χώρα νόμιμα ή με παράτυπα μέσα. Όπως ορίζεται στο άρθρο 14 της οικουμενικής διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο καθένας έχει το δικαίωμα να αιτηθεί άσυλο. Η έκβαση της αίτησής του, η οποία καθορίζει αν πληρούνται τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί πρόσφυγας, εξαρτάται από την ενδελεχή εξέταση από τις αρμόδιες αρχές. Μέχρι να ληφθεί απόφαση, έχει το δικαίωμα να μην επιστραφεί βίαια στη χώρα καταγωγής του και μπορεί να απολαμβάνει κάποια από τα δικαιώματα των προσφύγων, όπως το δικαίωμα εργασίας. Αρχικά, όλοι οι πρόσφυγες αντιμετωπίζονται ως αιτούντες άσυλο, αλλά δεν λαμβάνουν τελικά όλοι οι αιτούντες άσυλο το καθεστώς του πρόσφυγα (Refugee Council, 2023).

Παράτυποι μετανάστες: Άτομα που εισέρχονται σε μια χώρα χωρίς τα απαιτούμενα νόμιμα έγγραφα ή την απαιτούμενη άδεια. Συχνά, παρακάμπτουν τους ελέγχους εθνικής ασφάλειας χρησιμοποιώντας μη εξουσιοδοτημένους διαύλους και ορισμένοι μπορεί να παραμείνουν πέραν της λήξης της νόμιμης άδειας εισόδου τους. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει επίσης τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, τα οποία μετακινούνται με τη βία πέρα από τα σύνορα και σε καταστάσεις από τις οποίες δεν μπορούν να ξεφύγουν. Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, οι παράτυποι μετανάστες δεν έχουν συγκεκριμένο καθεστώς βάσει του διεθνούς δικαίου, ενώ τα δικαιώματά τους διέπονται από την εσωτερική νομοθεσία της χώρας στην οποία διαμένουν. Ωστόσο, όλα τα άτομα προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το οποίο υποχρεώνει τις χώρες να διασφαλίζουν την ευημερία τους. Οι παράτυποι μετανάστες μπορούν να υποβάλουν αίτηση ασύλου, και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας καθορισμού, θεωρούνται αιτούντες άσυλο. Εάν η αίτησή τους απορριφθεί, η τυπική λύση είναι ο επαναπατρισμός, υπό την προϋπόθεση ότι δεν τίθεται σε κίνδυνο η ασφάλεια ή η ελευθερία τους (Carens, 2008, σ.183-185).

3.4 Αίτια-Επιπτώσεις Μετανάστευσης

Η μετανάστευση αποτελεί μια διαδικασία που επηρεάζεται από διάφορους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και οικονομικούς παράγοντες. Οι συγκεκριμένοι

παράγοντες αφορούν τόσο τους μετανάστες, όσο και τις κοινότητες στις οποίες αυτοί εντάσσονται. Κάποιοι από τους πρωταρχικούς λόγους για τους οποίους τα άτομα μεταναστεύουν είναι οι εξής:

- Κοινωνικές μεταβολές: Κοινωνικές μεταβολές ωθούν άτομα ή ομάδες να μετακινηθούν.
- Οικονομικές και πολιτικές κρίσεις: Τέτοιου είδους κρίσεις συχνά αναγκάζουν τους ανθρώπους να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.
- Επαναστάσεις και πόλεμοι: Οι συγκρούσεις και η αστάθεια οδηγούν τους ανθρώπους σε φυγή προς αναζήτηση ασφάλειας.
- Παγκόσμιες ανισότητες πλούτου: Η άνιση κατανομή των πόρων μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών μπορεί να οδηγήσει στη μετανάστευση.
- Διακυμάνσεις της αγοράς εργασίας: Οι αλλαγές στην παγκόσμια αγορά εργασίας, μπορούν επίσης να αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα.
- Περιβαλλοντικοί παράγοντες: Οι περιβαλλοντικές καταστροφές αναγκάζουν τους ανθρώπους να μετακινηθούν σε ασφαλέστερες περιοχές.

Εκτός από τα οικονομικά κίνητρα, όπως η αναζήτηση εργασίας και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, σημαντικοί παράγοντες των μεταναστευτικών ροών περιλαμβάνουν τη διαφυγή από εμπόλεμες ζώνες, αυταρχικά καθεστώτα και άλλες καταστάσεις που απειλούν την προσωπική ασφάλεια και ελευθερία. Για παράδειγμα, οι πολιτικές συγκρούσεις, οι φυλετικές ή θρησκευτικές διώξεις και τα υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας στη χώρα καταγωγής ενός ατόμου είναι επίσης κρίσιμοι παράγοντες που ωθούν τα άτομα να μεταναστεύσουν. Τις τελευταίες δεκαετίες, ιδίως στην Ευρώπη, η μετανάστευση επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από συγκρούσεις όπως αυτές στη Συρία, το Ιράκ, το Αφγανιστάν και σε μέρη της Αφρικής, οδηγώντας πολλούς να αναζητήσουν καταφύγιο και καλύτερη ποιότητα ζωής σε ασφαλέστερες χώρες. Η πολύπλοκη αλληλεπίδραση αυτών των παραγόντων συνεχίζει να διαμορφώνει το παγκόσμιο τοπίο της μετανάστευσης (Γιώτη & Παπαδάκη, 2013, σ.1-2,14-16).

Αναφορικά με τις κύριες συνέπειες του μεταναστευτικού ζητήματος, ποικίλουν και αφορούν οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς τομείς τόσο για τις χώρες προέλευσης όσο και για τις χώρες υποδοχής. Οι επιπτώσεις μεταβάλλονται σε μεγάλο βαθμό ανάλογα με την κλίμακα και τον τύπο της μετανάστευσης, καθώς και από το

οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο των εμπλεκόμενων περιοχών (Καρύδης, 2001· Markova, 2007).

➤ Οικονομικές επιπτώσεις:

Για τις χώρες προέλευσης, οι θετικές οικονομικές επιπτώσεις μπορεί να περιλαμβάνουν τη μείωση της ανεργίας, την αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας μέσω των δεξιοτήτων και του κεφαλαίου που φέρνουν οι μετανάστες που επιστρέφουν, και τις οικονομικές εισροές από τα εμβάσματα. Αντίθετα, οι αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να περιλαμβάνουν την απώλεια ειδικευμένου εργατικού δυναμικού και την πιθανή καθυστέρηση των ιδιωτικών επενδύσεων λόγω της έλλειψης εργατικού δυναμικού. Από την άλλη μεριά, για τις χώρες υποδοχής, τα οικονομικά οφέλη συχνά αφορούν την κάλυψη ανεπιθύμητων θέσεων εργασίας από τους μετανάστες, την απόκτηση εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού με χαμηλό κόστος και την τόνωση των τοπικών οικονομιών μέσω της αύξησης της κατανάλωσης και της επιχειρηματικότητας. Ωστόσο, οι προκλήσεις μπορεί να περιλαμβάνουν υπερβολική εξάρτηση από την εργασία των μεταναστών, αυξημένες δαπάνες για κοινωνικές υπηρεσίες και απώλεια κεφαλαίων λόγω των εμβασμάτων που αποστέλλονται πίσω στις χώρες προέλευσης των μεταναστών (Markova, 2007).

➤ Κοινωνικές επιπτώσεις:

Στις χώρες προέλευσης, τα κοινωνικά οφέλη περιλαμβάνουν την εισροή νέων ιδεών και πρακτικών από τους μετανάστες που επιστρέφουν, οι οποίες μπορούν να ενισχύσουν τις τοπικές πολιτιστικές αντιλήψεις και το βιοτικό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, η μετανάστευση μεγάλης κλίμακας μπορεί να διαταράξει τις κοινωνικές δομές, να αλλάξει τις οικογενειακές συνθέσεις και να ασκήσει πιέσεις στους εναπομείναντες πληθυσμούς, ιδίως στους ηλικιωμένους. Στις χώρες υποδοχής, η παρουσία διαφορετικών μεταναστευτικών πληθυσμών μπορεί να εμπλουτίσει την πολιτιστική κατανόηση και να συμβάλει σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Ωστόσο, αυτό μπορεί επίσης να οδηγήσει σε κοινωνικές εντάσεις, διακρίσεις και, σε ακραίες περιπτώσεις, σε διαχωρισμό των μεταναστευτικών κοινοτήτων σε γκέτο λόγω ξеноφοβίας ή προτιμήσεων των ίδιων των μεταναστών για την ασφάλεια της κοινότητας, εμποδίζοντας ενδεχομένως την ένταξη (Markova, 2007).

3.5 Μεταναστευτικές Ροές στην Ελλάδα

Η ένταση της μετανάστευσης έχει αυξηθεί σημαντικά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, διάφορες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις παγκοσμίως, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση της Ελλάδας, διευκόλυναν σε μεγάλο βαθμό τη μετανάστευση. Η θέση της Ελλάδας ως πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπήρξε σημαντικός παράγοντας, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες που ενθάρρυναν την αύξηση του αριθμού των μεταναστών, καθώς και των παράτυπων μεταναστών.

Οι παράγοντες αυτοί περιλαμβάνουν την δυσκολία ελέγχου της μεγάλης ακτογραμμής και των πολυάριθμων νησιών που ανήκουν στην Ελλάδα, η δυσκολία επιβολής αυστηρών συνοριακών ελέγχων, καθώς και η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου συστήματος καταγραφής των μεταναστών για πολλά χρόνια. Επιπλέον, η δομή της ελληνικής γεωργικής οικονομίας, η οποία προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης σε πολλούς μετανάστες.

Οι συνθήκες αυτές έχουν καταστήσει την Ελλάδα σημαντικό προορισμό μετεγκατάστασης και σημείο διέλευσης για τους μετανάστες που κατευθύνονται προς τη Βόρεια και Κεντρική Ευρώπη. Παρά το ιστορικό πλαίσιο της Ελλάδας ως πηγής μεταναστών, η πρόσφατη εισροή έχει δημιουργήσει αρκετές κοινωνικές προκλήσεις. Η έλλειψη προηγούμενης εμπειρίας στη διαχείριση τόσο σημαντικών μεταναστευτικών ροών, ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία, περιέπλεξε περαιτέρω την προσαρμογή στα νέα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα.

3.5.1 Σύντομη Ιστορική Αναδρομή και Εξέλιξη

Η ιστορία της μετανάστευσης στην Ελλάδα έχει εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου, μεταβαίνοντας από χώρα μετανάστευσης σε χώρα προορισμού μεταναστών. Ιστορικά, η Ελλάδα γνώρισε κύματα μετανάστευσης, με σημαντικό αριθμό Ελλήνων να εγκαταλείπουν τη χώρα στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, καθώς και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Παράγοντες όπως οι οικονομικές κρίσεις, η πολιτική αστάθεια και η αναζήτηση καλύτερων ευκαιριών στο εξωτερικό οδήγησαν σε αυτά τα κύματα μετανάστευσης (Kasimimis & Kassimi, 2004, σ.1). Από την άλλη μεριά, η Ελλάδα ήταν πρωτίστως χώρα προέλευσης οικονομικών μεταναστών που

αναζητούσαν καλύτερες ευκαιρίες σε πιο ανεπτυγμένα δυτικά κράτη. Η μετανάστευση στην Ελλάδα ήταν ελάχιστη μέχρι τη δεκαετία του 1980. Τα επόμενα έτη, η Ελλάδα γνώρισε μια μέτρια εισροή μεταναστών κυρίως από το Πακιστάν, τις Φιλιππίνες και την Αίγυπτο, οι οποίοι ασχολήθηκαν με τη γεωργία, τις κατασκευές και τις οικιακές εργασίες (Λιανός & Καβουνίδη, 2012).

Πιο πρόσφατα, στην Ελλάδα παρατηρήθηκε μεγάλη είσοδος μεταναστών, ιδίως από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, την Ασία και άλλες περιοχές. Η κατάρρευση των καθεστώτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης το 1989, οδήγησε σε μαζική εισροή μεταναστών στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1990 (Kasimis & Kassimi, 2004, σ.1-3). Η κομβική στιγμή ήρθε το 1991, καθώς η πτώση του καθεστώτος στην γείτονα χώρα Αλβανία, σε συνδυασμό με το άνοιγμα των συνόρων της, οδήγησε σε σημαντική αύξηση της μετανάστευσης προς την Ελλάδα. Ο αριθμός των αλλοδαπών κατοίκων στην Ελλάδα αυξήθηκε σημαντικά σε μία δεκαετία, από 166.031(απογραφή έτους 1991), σε 956.007 (απογραφή έτους 2011) (Κασίμης & Παπαδόπουλος, 2012).

Σύμφωνα με τις Κασιμάτη και Παναγιωτοπούλου (2018, σ.93), θα μπορούσε να γίνει διάκριση της εξέλιξης των μεταναστευτικών ροών από και προς την Ελλάδα, ως εξής:

➤ Χρονική Περίοδος 1951-1970

Αρκετοί Έλληνες να μετακινούνται προς τη Βόρεια Ευρώπη (κυρίως προς τη Γερμανία, το Βέλγιο, τη Σουηδία και τη Γαλλία).

➤ Χρονική Περίοδος 1971-1990

Πολλοί Έλληνες μετανάστες επέστρεψαν και ένας μικρός αριθμός ξένων μεταναστών εισήλθε στην Ελλάδα.

➤ Χρονική Περίοδος 1991-2000

Η καθαρή μετανάστευση ήταν θετική λόγω της εισροής ξένων μεταναστών, κυρίως από την Αλβανία, την Παλαιστίνη, το Κουρδιστάν, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, που αναζητούσαν εργασία και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.

➤ Χρονική Περίοδος 2001-2011

Οι τάσεις της μετανάστευσης παρουσίασαν σταδιακή μείωση. Ωστόσο, μετά το 2010, υπήρξε σημαντική μετανάστευση νέων, μορφωμένων Ελλήνων προς το

εξωτερικό, λόγω της οικονομικής κρίσης, με περίπου 332.000 Έλληνες να φεύγουν μεταξύ 2010-2015.

Παρά τις διακυμάνσεις αυτές, η Ελλάδα διατήρησε ένα σταθερό ποσοστό αλλοδαπών κατοίκων. Το 1981, μόνο το 1,8% του πληθυσμού είχε ξένη υπηκοότητα, η οποία αυξήθηκε σε 7% έως το 2001 και σε 8,4% έως το 2011. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, το ποσοστό των αλλοδαπών στον πληθυσμό έχει σταθεροποιηθεί γύρω στο 8-10%, ελαφρώς πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Οι παράγοντες που συμβάλλουν στην ελκυστικότητα της Ελλάδας για τους μετανάστες περιλαμβάνουν τη γεωγραφική της θέση ως πύλη εισόδου στην ΕΕ, τις δύσκολα ελεγχόμενες ακτές και τις οικονομικές ευκαιρίες σε τομείς έντασης εργασίας, όπως η γεωργία και οι κατασκευές. Τα στοιχεία αυτά έχουν καταστήσει την Ελλάδα τόσο τόπο μόνιμης διαμονής όσο και σημείο διέλευσης για τους μετανάστες που στοχεύουν στη Βόρεια Ευρώπη (Κασιμάτη & Παναγιωτοπούλου, 2018, σ.93,94).

3.5.2 Περίοδος 2015-2023

Από τα μέσα της δεκαετίας του 2010, το κύμα μετανάστευσης προς τις χώρες της ΕΕ - συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων, των οικονομικών μεταναστών, των αιτούντων άσυλο και των παράνομων μεταναστών - έχει αυξηθεί σημαντικά. Τα στοιχεία της EUROSTAT δείχνουν ότι 4,5 εκατομμύρια άνθρωποι εισήλθαν στην ΕΕ το 2015, σημειώνοντας τον υψηλότερο ετήσιο αριθμό που έχει καταγραφεί ποτέ. Το 2014 είχαν φτάσει 3,8 εκατομμύρια μετανάστες, ενώ ο αριθμός τους δεν είχε ξεπεράσει ποτέ στο παρελθόν τα 4,0 εκατομμύρια. Οι αιτήσεις ασύλου ανήλθαν σε 1,3 εκατομμύρια το 2015, από 626.000 το 2014, και σταθεροποιήθηκαν σε 1,2 εκατομμύρια το 2016 σε 28 ευρωπαϊκές χώρες. Οι κύριες χώρες εισόδου και εισδοχής αιτούντων άσυλο στην ΕΕ είναι η Ελλάδα και η Ιταλία, ενώ στις βασικές χώρες διέλευσης περιλαμβάνονται η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Σερβία, η Κροατία, η Σλοβακία και η Βόρεια Μακεδονία. Η Γερμανία, η Αυστρία και η Γαλλία είναι οι κυριότερες χώρες προορισμού για τους αιτούντες άσυλο, με τη Γερμανία να δέχεται το 34% των εισερχόμενων μεταναστών και το 60% των αιτήσεων ασύλου το 2016 (Κασιμάτη & Παναγιωτοπούλου, 2018, σ.94-97).

Οι μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη δεν αποτελούν πρόσφατο φαινόμενο. Οι μετανάστες χρησιμοποιούν συνήθως τρεις κύριες μεσογειακές διαδρομές: τη δυτική, την κεντρική και την ανατολική διαδρομή. Η επιλογή της

διαδρομής εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, όπως οι συνοριακοί έλεγχοι, οι επιλογές μεταφοράς και τα νομικά πλαίσια στις χώρες διέλευσης και προορισμού. Η διαδρομή της Δυτικής Μεσογείου συνδέει τη Βόρεια και τη Δυτική Αφρική με την Ευρώπη μέσω της Ισπανίας και της Γαλλίας, ενώ η διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου, που θεωρείται ιδιαίτερα επικίνδυνη, εκτείνεται από την Αίγυπτο ή τη Λιβύη προς τη Μάλτα ή την Ιταλία. Η διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου, που χρησιμοποιείται από πληθυσμούς από την Ασία και τη Βόρεια Αφρική, συνδέει την Τουρκία, την Ελλάδα και τα Βαλκάνια με την Ευρώπη. Αυτή η διαδρομή έγινε κυρίαρχη το 2015, με περίπου 1 εκατομμύριο ανθρώπους να περνούν, κυρίως στην Ελλάδα. Μετά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας του 2016 και το κλείσιμο των συνόρων της ΠΓΔΜ, οι μεταναστευτικές ροές μετατοπίστηκαν προς τη διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου. Το 2015, η Ελλάδα δέχθηκε το 84% όλων των μεταναστευτικών ροών της Μεσογείου. Παρά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας, οι αφίξεις μεταναστών συνεχίστηκαν, αν και μειωμένες. Από τον Απρίλιο του 2016, οι περισσότεροι μετανάστες και πρόσφυγες πέρασαν στην Ευρώπη μέσω Ιταλίας (Κασιμάτη & Παναγιωτοπούλου, 2018, σ.94-97).

Πρόσφατα, οι μετανάστες προτίμησαν τις θαλάσσιες οδούς προς την Ελλάδα έναντι των χερσαίων οδών, λόγω της κατασκευής συνοριακού φράχτη στον Έβρο. Το 2016, 196.659 άτομα συνελήφθησαν για παράνομη είσοδο στα ελληνικά σύνορα, ενώ το 2017 μειώθηκαν σε 56.351, γεγονός που υποδηλώνει τη βελτίωση του ελέγχου των θαλάσσιων συνόρων και τη μείωση των ροών από τη διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου. Οι περισσότεροι παράτυποι μετανάστες εισήλθαν στην Ελλάδα μέσω της Λέσβου και της Χίου. Τον Αύγουστο του 2017, 62.206 πρόσφυγες και μετανάστες βρίσκονταν στην Ελλάδα, εκ των οποίων το 23% σε νησιά του Αιγαίου, το 12% σε δομές υποδοχής στην Αττική και το 34% σε καταλύματα που ενοικιάζονται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Το 2015, το 56% των μεταναστών ήταν Σύριοι, το 25% Αφγανοί, το 10% Ιρακινοί και το 9% από άλλες εθνικότητες. Οι αιτούντες άσυλο από το 2013 έως το 1ο τρίμηνο του 2017 ήταν κυρίως Σύριοι (38%), Αφγανοί (12%) και Πακιστανοί (12%). Το 2016, η κατανομή των μεταναστών ανά εθνικότητα ήταν παρόμοια με το 2015, με 46,5% Σύριους, 24,2% Αφγανούς, 15,2% Ιρακινούς, 4,9% Πακιστανούς, 3,1% Ιρανούς και 6,0% απροσδιόριστους. Οι αιτήσεις ασύλου από τη Συρία το 2016 ξεπέρασαν κατά 52% τις αιτήσεις όλων των άλλων εθνικοτήτων μαζί (Κασιμάτη & Παναγιωτοπούλου, 2018, σ.94-97).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2023), την διετία 2018-2019 παρατηρήθηκε παρόμοια εικόνα στις μεταναστευτικές ροές εισερχόμενων ατόμων στην Ελλάδα, με 119.489 εισερχόμενους μετανάστες το πρώτο έτος, και 129.459 το δεύτερο έτος. Την επόμενη τριετία, 2020 έως και 2022, παρατηρήθηκε μια σταδιακή μείωση των μεταναστών που εισήλθαν στον Ελλαδικό χώρο, με 84.221, 57.120 και 96.662 εισερχόμενους μετανάστες αντίστοιχα. Κατά το έτος 2022, η καθαρή μετανάστευση υπολογίζεται σε 16.355 άτομα, ενώ το 2021, σε -22.476 άτομα. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ, καθαρή μετανάστευση ορίζεται ως η διαφορά ανάμεσα σε εισερχόμενα και εξερχόμενα άτομα.

Τέλος, κατά το έτος 2023 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση στις ροές μεταναστών προς την Ελλάδα, σε σχέση με το 2022. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την έκθεση του υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, το έτος 2023 σημειώθηκαν περισσότερες από 46.000 αφίξεις έναντι περίπου 17.000 του έτους 2022, δηλαδή ποσοστό αύξησης 169%. Συνοψίζοντας, γίνεται εμφανές το γεγονός της ραγδαίας αύξησης των μεταναστευτικών ροών κατά τα έτη 2015-2017, ακολουθούμενη από μία σταδιακή μείωση κατά τα έτη 2018-2019, και ακόμα πιο σημαντική μείωση κατά την τριετία 2020-2022. Ωστόσο, το 2023 παρατηρήθηκε εκ νέου μία σημαντική αύξηση στις μεταναστευτικές ροές, ιδιαίτερα στα ανατολικά νησιά της Ελλάδας (Κως, Λέσβος, Σάμος, Χίος, Λέρος).

3.5.3 Παράτυπη Μετανάστευση-Περίοδος 2015-2023

Η παράνομη μετανάστευση έχει εξελιχθεί στη σημερινή της μορφή μέσω της παράτασης παραμονής των μεταναστών χωρίς ανανέωση των απαραίτητων εγγράφων, των ψευδών αιτήσεων ασύλου και της παράνομης μετακίνησης ανθρώπων από οργανωμένες ομάδες με σκοπό το κέρδος ή την εκμετάλλευση. Η πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων τη δεκαετία του 1990 προκάλεσε ένα σημαντικό κύμα παράνομης μετανάστευσης από τις χώρες αυτές προς την Ελλάδα, τάση που συνεχίζεται παρά τις πρόσφατες μειώσεις. Ωστόσο, υπήρξε αξιοσημείωτη αύξηση των παράτυπων μεταναστών από κυρίως ισλαμικές χώρες. Ενώ οι ανατολικοευρωπαίοι μετανάστες έχουν ενσωματωθεί σε μεγάλο βαθμό στην ελληνική κοινωνία, οι μουσουλμάνοι μετανάστες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες προκλήσεις λόγω των πολιτισμικών και θρησκευτικών διαφορών και συχνά ζουν σε απομονωμένα γκέτο (Μπάγκαβος κ.α., 2009, σ.19-28).

Η γεωγραφική θέση και τα εκτεταμένα σύνορα της Ελλάδας την καθιστούν βασικό σημείο εισόδου στην ΕΕ για τους μετανάστες που προέρχονται από εμπόλεμες ή οικονομικά προβληματικές χώρες της Μέσης Ανατολής, της Αφρικής και της Ανατολικής Ευρώπης. Ο έλεγχος αυτών των συνόρων αποτελεί πρόκληση λόγω των 16.000 χιλιομέτρων ακτογραμμής και των πολυάριθμων νησιών της χώρας. Οι παράτυποι μετανάστες εισέρχονται στην Ελλάδα από τη στεριά, συχνά με τη βοήθεια κυκλωμάτων διακίνησης, ή από τη θάλασσα, όπου εκμεταλλεύονται τη δυσκολία του ελέγχου των θαλάσσιων συνόρων (Aksel κα, 2015, σ.15-18).

Η σημερινή έξαρση των μεταναστευτικών ροών μπορεί να αποδοθεί στην οικονομική ευημερία και την πολιτική σταθερότητα της Ελλάδας ως μέλος της ΕΕ, που προσελκύει μετανάστες. Η πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων το 1989 σηματοδότησε την έναρξη της παράνομης μετανάστευσης προς την Ελλάδα. Η τάση αυτή εντάθηκε μετά την Αραβική Άνοιξη και τις αναταραχές στην Ασία και την Αφρική.

Παρά την αύξηση της μεταναστευτικής πίεσης στην Ελλάδα κατά 47,3% το 2019 σε σύγκριση με το 2018, παρατηρήθηκε σημαντική μείωση το 2016-2017 μετά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας για τη μετανάστευση και τους πρόσφυγες. Ωστόσο, η συμφωνία αυτή δεν έλεγξε πλήρως τη ροή μεταναστών από την Τουρκία. Οι παράγοντες που επηρεάζουν τις πρόσφατες μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα περιλαμβάνουν την αμφιλεγόμενη εφαρμογή της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας, την εγγύτητα των τουρκικών ακτογραμμών με τα ελληνικά νησιά, τον πόλεμο στη Συρία, την οικονομική αστάθεια στις χώρες προέλευσης και τους αυξημένους συνοριακούς ελέγχους στα Δυτικά Βαλκάνια (Aksel κα, 2015, σ.29-31).

Σύμφωνα με στοιχεία από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR, 2024b), η παράτυπη μετανάστευση στην Ελλάδα από το 2015 έως το 2023 φαίνεται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Previous years	Sea arrivals	Land arrivals	*Dead and missing
2023	41,561	7,160	799
2022	12,758	6,022	343
2021	4,331	4,826	115
2020	9,714	5,982	105
2019	59,726	14,887	71
2018	32,494	18,014	187
2017	29,718	6,592	56
2016	173,450	3,784	441
2015	856,723	4,907	799
2014	41,038	2,280	405

Εικόνα 1: Παράτυπη Μετανάστευση στην Ελλάδα, 2014-2023

Πηγή: UNHCR

Όπως είναι εμφανές, η παράτυπη μετανάστευση στην Ελλάδα έφτασε στη μέγιστη αριθμητική τιμή της κατά το 2015, ενώ τα επόμενα έτη σταδιακά μειώθηκε. Έφτασε στην ελάχιστη τιμή της κατά το 2021, ωστόσο τα επόμενα έτη 2022 και 2023, παρουσιάζει μια σταδιακή αύξηση.

3.5.4 Συμπεράσματα

Η μετανάστευση έχει ποικίλες συνέπειες για την Ελλάδα, οι οποίες αφορούν την οικονομία, την κοινωνία και την πολιτική της χώρας. Αρχικά, η μετανάστευση μπορεί να επηρεάσει την οικονομία μιας χώρας, είτε θετικά είτε αρνητικά. Οι μετανάστες μπορεί να συμβάλουν στην αύξηση της εργατικής δύναμης και στην ανάπτυξη ορισμένων τομέων της οικονομίας, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να δημιουργήσουν πίεση στην αγορά εργασίας και στα κοινωνικά συστήματα. Η παρουσία μεταναστών μπορεί να επηρεάσει την κοινωνική συνοχή και την πολιτιστική ποικιλομορφία μιας χώρας. Ορισμένοι πολίτες μπορεί να αντιδρούν αρνητικά στην παρουσία μεταναστών, ενώ άλλοι μπορεί να υιοθετήσουν ανθρωπιστική στάση και

αλληλεγγύη. Επιπλέον, η μετανάστευση μπορεί να επηρεάσει την πολιτική σταθερότητα μιας χώρας, καθώς οι πολιτικές αποφάσεις στο θέμα της μετανάστευσης μπορεί να δημιουργήσουν διχασμούς στην κοινωνία (Κασιμάτη & Παναγιωτοπούλου, 2018, σ.108-109).

Η παράνομη μετανάστευση είναι ένα σοβαρό παγκόσμιο ζήτημα με ποικίλες αιτίες και σημαντικές επιπτώσεις, που επηρεάζει τις κοινωνικοπολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές πτυχές σε κάθε επηρεαζόμενη χώρα. Τόσο η Ελλάδα, όσο και η Ευρώπη πρέπει να είναι προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν αυτές τις νέες προκλήσεις που απορρέουν από τις αυξημένες μεταναστευτικές ροές. Η στρατηγική για την Ελλάδα και την Ευρώπη θα πρέπει να επικεντρωθεί στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στις χώρες προέλευσης των μεταναστών. Είναι σημαντικό η μετανάστευση να γίνεται νόμιμα, με καθιερωμένες διαδικασίες που διασφαλίζουν την ασφάλεια τόσο των μεταναστών όσο και των κατοίκων της χώρας υποδοχής. Επιπλέον, πρέπει να είναι σαφές ότι υπάρχει ένα όριο στον αριθμό των μεταναστών που μπορούν να απορροφήσουν η Ελλάδα και κάθε ευρωπαϊκή χώρα, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες δυνατότητές τους. Η υπέρβαση αυτών των ορίων μπορεί να επηρεάσει αρνητικά το βιοτικό επίπεδο τόσο των ντόπιων κατοίκων όσο και των μεταναστών.

Εάν η Ελλάδα δεν λάβει έγκαιρα μέτρα, οι συνέπειες θα μπορούσαν να είναι σοβαρές, οδηγώντας ενδεχομένως σε οικονομική πίεση και κοινωνική αναταραχή, η οποία θα μπορούσε να αποσταθεροποιήσει τη χώρα κοινωνικοπολιτικά. Ως εκ τούτου, μια ολοκληρωμένη και προληπτική προσέγγιση είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική διαχείριση των προκλήσεων που θέτει η παράνομη μετανάστευση (Aksel κα, 2015, σ.68).

Κεφάλαιο 4: Οργανωμένο Έγκλημα και Μεταναστευτικές Ροές στην Ελλάδα

4.1 Διασύνδεση – Αλληλεξάρτηση

Η παράτυπη μετανάστευση, η λαθραία διακίνηση αγαθών και η εμπορία ανθρώπων έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια μερικές από τις πιο συχνές δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος. Η έξαρση της εισροής παράτυπων μεταναστών στον Ελλαδικό χώρο, έχει ευνοήσει την αύξηση των παραπάνω δραστηριοτήτων. Η σχέση της παράτυπης μετανάστευσης και του οργανωμένου εγκλήματος εκδηλώνεται με δύο βασικούς τρόπους. Αρχικά, το οργανωμένο έγκλημα εκμεταλλεύεται τις προσπάθειες παράτυπων μεταναστών να εισέλθουν στις ευρωπαϊκές χώρες, δημιουργώντας δίκτυα λαθρεμπορίας και παρέχοντας διαδρομές και μέσα για τη διέλευσή τους. Επιπροσθέτως, τους εντάσσει σε εγκληματικές ομάδες σε κάποιες περιπτώσεις, εκμεταλλευόμενοι την κακή οικονομική τους κατάσταση (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.53-58).

Οι αυξημένες μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό και την εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος στην χώρα μας σύμφωνα με την Ελληνική Αστυνομία. Κυρίως η παράτυπη μετανάστευση, έκανε ακόμα πιο δύσκολο το έργο των αρχών ενάντια στο οργανωμένο έγκλημα, διότι πρόσθεσε νέα χαρακτηριστικά στις μορφές με τις οποίες αυτό εμφανίζεται. Ο διαχωρισμός των νόμιμων μεταναστών από τους παράτυπους, η αύξηση τόσο της ποιοτικής όσο και της ποσοτικής πλευράς της εγκληματικότητας στη χώρα, η φτώχεια και η ανέχεια σημαντικού ποσοστού παράτυπων μεταναστών στην Ελλάδα, κάνει το έργο των αρχών ολοένα και δυσκολότερο.

Οι συνήθεις μορφές οργανωμένου εγκλήματος που συχνά συνδέονται με τη συμμετοχή αλλοδαπών και μεταναστών περιλαμβάνουν κυρίως εμπορία παράτυπων μεταναστών με σκοπό την οικονομική εκμετάλλευση, εμπορία γυναικών ή ανηλίκων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση, εμπορία ναρκωτικών και όπλων. Επιπλέον, κλοπή αλλά και εμπόριο οχημάτων, νομιμοποίηση παράνομων εσόδων και άλλα οικονομικά εγκλήματα γενικά, ληστείες, λαθρεμπόριο ανηλίκων αλλά και δολοφονίες κατά παραγγελία (ΕΛ.ΑΣ., 2024).

Το οργανωμένο έγκλημα χρησιμοποιεί τους παράτυπους μετανάστες για διάφορους σκοπούς, κυρίως εξαναγκάζοντας τους να εργαστούν με χαμηλούς μισθούς

και σε άσχημες συνθήκες εργασίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος δημιουργούν δίκτυα εντός των κοινοτήτων των μεταναστών, αξιοποιώντας τους πολιτιστικούς δεσμούς και τις γλωσσικές δεξιότητες των τελευταίων για να διευκολύνουν τις παράνομες δραστηριότητές τους. Οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί μπορεί να αποτελέσουν στόχο στρατολόγησης σε εγκληματικές επιχειρήσεις ή να χρησιμοποιηθούν ως αγωγοί για παράνομο εμπόριο και άλλες εγκληματικές πράξεις (Finckenauer, 2005, σ.63-64).

4.2 Οργανώσεις Διακίνησης Παράτυπων Μεταναστών

4.2.1 Χαρακτηριστικά-Δομή

Σύμφωνα με την έκθεση για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, οι οργανώσεις που ασχολούνται με το οργανωμένο έγκλημα, και συγκεκριμένα με την διακίνηση παράτυπων μεταναστών, έχουν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.57-69).

- Διεθνής και διασυνοριακός χαρακτήρας: Οι εγκληματικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα συνεργάζονται με μέλη άλλων εγκληματικών ομάδων και έχουν διεθνή ή διασυνοριακή διάσταση.
- Ανεξαρτησία, ιεραρχία, οργάνωση: Η δομή και η οργάνωσή τους, επιτρέπει τη συνεχή λειτουργία τους ανεξάρτητα από τη σύλληψη ενός μέλους, με τα υψηλά στην ιεραρχία μέλη να έχουν γνώση και έλεγχο του συνόλου των εγκληματικών δραστηριοτήτων.
- Χρήση διαφορετικών τακτικών: Οι οργανώσεις αυτές χρησιμοποιούν διάφορα μέσα και τακτικές για τη διακίνηση παράτυπων μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων της οδικής, θαλάσσιας και αεροπορικής μεταφοράς.
- Εκμετάλλευση Ευάλωτων Ατόμων: Συχνά εκμεταλλεύονται την ευάλωτη θέση των μεταναστών, προσφέροντας υποσχέσεις για μια καλύτερη ζωή σε άλλες χώρες.

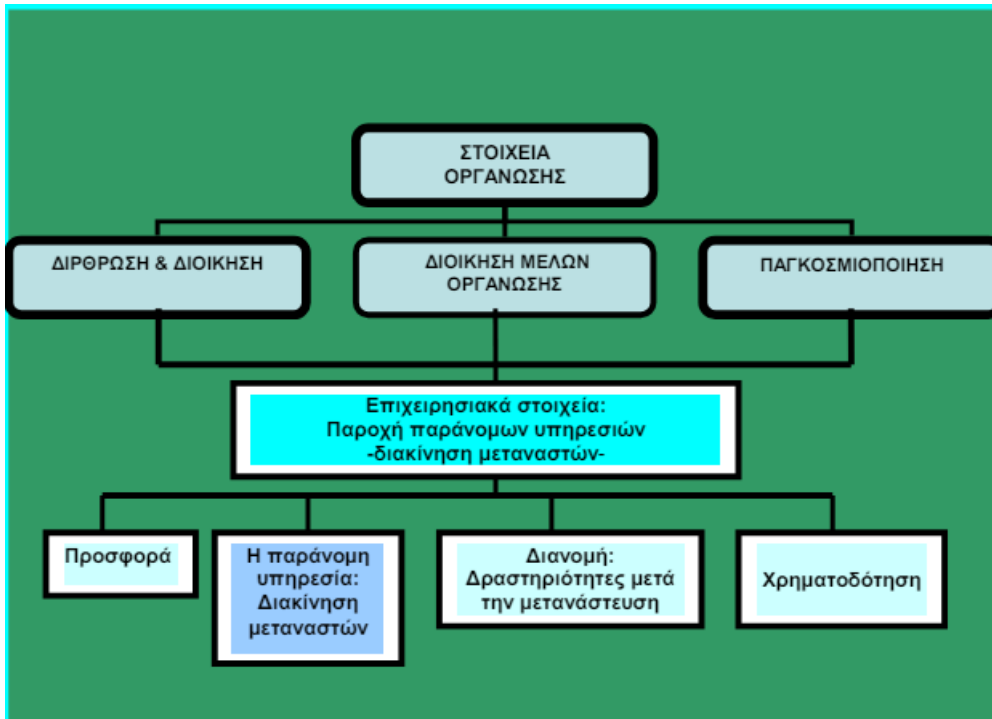
Ένα δίκτυο λαθρεμπορίου συνήθως αποτελείται από οκτώ έως δώδεκα άτομα. Ο αρχηγός συνήθως διαμένει σε άλλη χώρα, μαζί με ένα ακόμα έμπιστο άτομο που ελέγχει το δίκτυο για λογαριασμό του αρχηγού. Κάποιοι λαθρέμποροι, επιπλέον, συνηθίζουν να διοικούν τα δίκτυά τους από τη φυλακή, ενώ τα υπόλοιπα μέλη του δικτύου αναλαμβάνουν καθήκοντα ως εξής: τρεις ή τέσσερις οδηγούν τους μετανάστες στο σημείο εισόδου, ενώ άλλοι τρεις ή τέσσερις φροντίζουν για απαραίτητα μέσα, όπως

σκάφη και καύσιμα στο σημείο εκκίνησης. Οι υπόλοιποι εργάζονται ως φρουροί, παρακολουθώντας την περιοχή για αντίπαλα δίκτυα και αρχές επιβολής του νόμου. Πρόκειται για μια εξαιρετικά κερδοφόρα επιχείρηση, με πηγές να εκτιμούν ότι τα δίκτυα λαθρεμπορίας μπορούν να κερδίζουν πάνω από ένα εκατομμύριο ευρώ τον μήνα, ενώ το ποσό που καλείται να πληρώσει ο κάθε υποψήφιος παράτυπος μετανάστης μπορεί κατά περίπτωση να ξεκινάει από 500 ευρώ, και να ξεπερνάει τα 3000 ευρώ (Rajvanshi, 2024· Cyprus Times, 2024· Πρώτο Θέμα, 2019· Αγγελή, 2017).

Ο μετανάστης φέρει το συντριπτικό βάρος των κινδύνων, σωματικών, ψυχολογικών και νομικών. Οι βάρκες είναι συχνά υπερφορτωμένες με επιβάτες για να μεγιστοποιηθούν τα κέρδη, και δομικά ακατάλληλες για τέτοιου είδους ταξίδια. Ορισμένοι κάνουν το ταξίδι με επιτυχία, άλλοι αναχαιτίζονται, αλλά πολλοί πνίγονται στη θάλασσα. Τα επίσημα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR, 2024b), καταδεικνύουν πως από το 2015 έως το 2023, περισσότεροι από 2.900 μετανάστες και πρόσφυγες αγνοούνται ή πεθαίνουν κατά την προσπάθειά τους να εισέλθουν στην Ελλάδα.

Οι διακινητές των παράνομων μεταναστών συνήθως έχουν σχέση με το οργανωμένο έγκλημα και τη μαφία. Οι οργανώσεις που ασχολούνται με τη λαθραία μετανάστευση συχνά λειτουργούν ως εγκληματικά δίκτυα. Αυτές οι οργανώσεις είναι υπεύθυνες για τη συντονισμένη μεταφορά μεταναστών από τη μία χώρα στην άλλη, με παράνομους μεθόδους. Οι διακινητές μπορεί να είναι μέλη μιας εγκληματικής οργάνωσης ή να συνεργάζονται με αυτές για την ομαλή διεξαγωγή των δραστηριοτήτων τους. Η σχέση μεταξύ των διακινητών παράτυπων μεταναστών και του οργανωμένου εγκλήματος μπορεί να περιλαμβάνει τη χρήση παράνομων μέσων μεταφοράς, την εκμετάλλευση των μεταναστών για οικονομικό κέρδος, και τη συμμετοχή σε διεθνείς εγκληματικές δραστηριότητες. Επομένως, οι διακινητές παράτυπων μεταναστών συνήθως συνδέονται με το οργανωμένο έγκλημα και τη μαφία μέσω των δραστηριοτήτων τους στον τομέα της λαθραίας μετανάστευσης (GI-TOC, 2024, σ.16).

Σε γενικές γραμμές, κάθε εγκληματική οργάνωση που εκτελεί διακίνηση μεταναστών με παράτυπες μεθόδους, ακολουθεί την δομή μιας επιχείρησης παροχής υπηρεσιών, σύμφωνα με τον Δενιόζο (2004). Η δομή τέτοιων οργάνωσεων φαίνεται στην παρακάτω εικόνα.

Εικόνα 2: Δομή Εγκληματικών Οργανώσεων Παράνομης Διακίνησης Μεταναστών

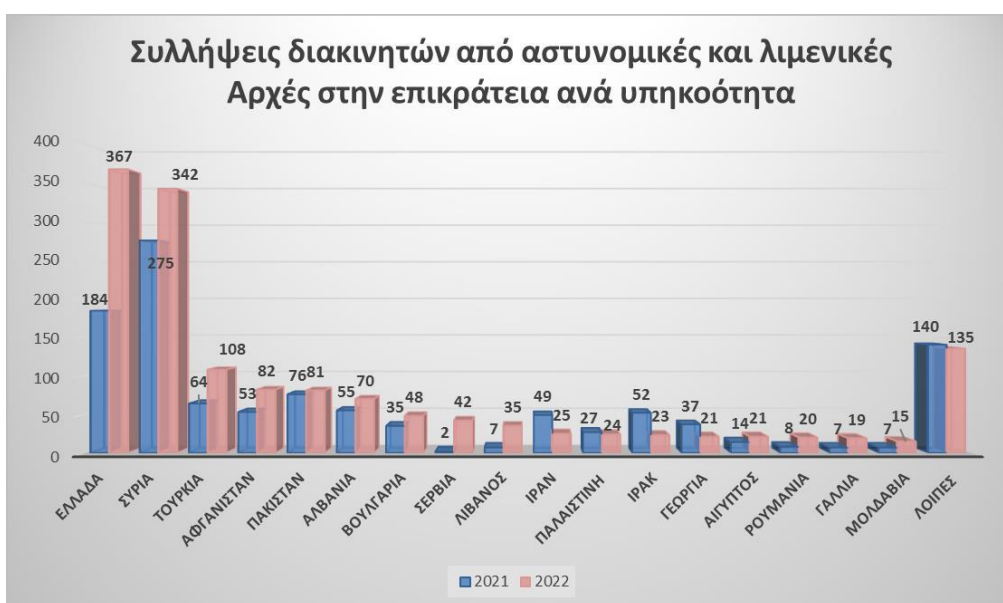
Πηγή: Δενιόζος, 2004

Οι εγκληματικές οργανώσεις, των οποίων η κύρια εμπλοκή αφορά την διακίνηση μεταναστών, δραστηριοποιούνται τόσο εντός της χώρας όσο και σε άλλες χώρες (Αλβανία, η Τουρκία και η Βουλγαρία). Η συνεργασία τους με αντίστοιχες οργανώσεις σε γειτονικές και ευρωπαϊκές χώρες καθιστά τη δράση τους δύσκολη στον εντοπισμό από τις διωκτικές αρχές. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ. για την περίοδο 2015-2022 που φαίνονται στις παρακάτω εικόνες, ο αριθμός των συλληφθέντων διακινητών παρουσιάζει σημαντική αύξηση κατά την διετία 2018-2019. Οι διακινητές αυτοί είναι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που περιλαμβάνουν μέλη κυρίως από την Ελλάδα, τη Συρία και την Τουρκία. Οι ομάδες αυτές συνεργάζονται με διεθνή δίκτυα για τη μεταφορά των μεταναστών από τις χώρες προέλευσής τους προς την Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, εκμεταλλευόμενοι τα θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας και τις διάφορες διαδρομές διέλευσης για να μεταφέρουν τους μετανάστες. Η δράση τους συχνά παραμένει αθέατη, καθιστώντας την πλήρη εξάρθρωση των εγκληματικών δικτύων μια δύσκολη αποστολή για τις ελληνικές και διεθνείς διωκτικές αρχές.

Εικόνα 3: Αριθμός Συλληφθέντων Διακινητών στην Ελληνική Επικράτεια, 2013-2022

Πηγή: ΕΛ.ΑΣ.

Εικόνα 4: Συλληφθέντες Διακινητές στην Ελληνική Επικράτεια ανά υπηκοότητα, 2021-2022

Πηγή: ΕΛ.ΑΣ.

4.2.2 Μέθοδοι Δράσης

Οι κύριοι μέθοδοι μέσω των οποίων πραγματοποιείται η παράνομη είσοδος μεταναστών στην Ελλάδα, συμπεριλαμβάνουν την αεροπορική, την χερσαία και την θαλάσσια διακίνηση (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.53-58).

Αεροπορική Διακίνηση: Η αεροπορική μεταφορά παράτυπων μεταναστών είναι μια συνηθισμένη μέθοδος λόγω της ευκολίας και της ταχύτητας που προσφέρει. Οι

οργανώσεις χρησιμοποιούν πλαστά ή παράνομα ταξιδιωτικά έγγραφα για τη μεταφορά των μεταναστών. Οι μετανάστες επιλέγουν συνήθως πτήσεις προς χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άλλες επιθυμητές προορισμούς, εκμεταλλευόμενοι τις πολλές διαθέσιμες αεροπορικές συνδέσεις.

Οδική Διακίνηση: Η οδική μεταφορά παράτυπων μεταναστών γίνεται συνήθως με αυτοκίνητα, λεωφορεία ΚΤΕΛ ή άλλα οχήματα. Οι μετανάστες μεταφέρονται μέσω εθνικών οδικών δικτύων προς τους επιθυμητούς προορισμούς, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να χρησιμοποιούνται και διαφορετικά μέσα μεταφοράς για την ολοκλήρωση του ταξιδιού.

Θαλάσσια Διακίνηση: Η θαλάσσια μεταφορά παράτυπων μεταναστών συνήθως γίνεται με χρήση σκαφών. Οι οργανώσεις εκμεταλλεύονται τις παράκτιες περιοχές και την εγγύτητα των Ελληνικών νησιών με τις ακτές της Τουρκίας, για τη διέλευση των μεταναστών, εκθέτοντας τους σε μεγάλους κινδύνους.

Η μεταναστευτική κρίση της περιόδου 2015-2018 βίωσε μια αλλαγή στρατηγικής από τους διακινητές. Αρχικά, προσπαθούσαν να κρύψουν τους μετανάστες σε φορτηγά. Ωστόσο, η αυξημένη επιτήρηση από τις αρχές τους ανάγκασαν να αναζητήσουν άλλες επιλογές. Έτσι, άρχισαν να χρησιμοποιούν μικρές βάρκες, οι οποίες είναι πολύ πιο επικίνδυνες για τους επιβάτες. Η πανδημία του κορονοϊού διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε αυτήν την αλλαγή στρατηγικής. Οι μετανάστες φοβούνται ότι οι συνοριακοί έλεγχοι θα γίνουν αυστηρότεροι, ενώ οι δαπάνες για τη διέλευση με φορτηγά αυξήθηκαν λόγω αυτών των γεγονότων (GI-TOC, 2024, σ.1-5).

Ωστόσο, οι παραπάνω παράγοντες δεν αποτελούν τον μόνο λόγο για την αλλαγή στρατηγικής. Τα δίκτυα διακίνησης ανθρώπων εμπορευματοποίησαν τη διαδρομή με τις μικρές βάρκες, διατηρώντας τις τιμές ανταγωνιστικές και προωθώντας εκστρατείες στρατολόγησης στις χώρες προέλευσης των μεταναστών. Οι λαθρέμποροι διαχειρίζονται τη ροή κρατώντας προσωρινά τους μετανάστες μακριά από τις ακτές, όσο οι αρχές επιβολής του νόμου προσπαθούν να αντιμετωπίσουν αυτήν τη νέα πραγματικότητα. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις είναι συνήθης τακτική η χρήση πλαστών εγγράφων, καθώς οι οργανώσεις παρέχουν πλαστά ταξιδιωτικά έγγραφα στους μετανάστες για τη διέλευση των συνόρων. Επιπλέον, οι οργανώσεις διαθέτουν

τοπικούς συνεργάτες, όπως οδηγούς, προκειμένου να διευκολύνουν τη διακίνηση των μεταναστών (GI-TOC, 2024, σ.1-5).

Η παράνομη μετανάστευση με χρήση μικρών βαρκών προσφέρουν έναν σχετικά εύκολο στην οργάνωση και γρήγορο τρόπο μεταφοράς από τη μία ακτή στην άλλη, επιτρέποντας στους μετανάστες να αποφύγουν τους επίσημους συνοριακούς ελέγχους. Επιπλέον, έχουν χαμηλό κόστος, καθώς η χρήση μικρών βαρκών μπορεί να είναι οικονομικά προσιτή συγκριτικά με άλλες μεθόδους μετανάστευσης, και επιτυγχάνεται η αποφυγή των νόμιμων αλλά ταυτόχρονα χρονοβόρων γραφειοκρατικών διαδικασιών. Τέλος, είναι σχετικά δύσκολος ο εντοπισμός από τις αρχές επιβολής του νόμου, λόγω της μεγάλης ακτογραμμής μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας και της δυσκολίας της συνεχούς παρακολούθησής της (GI-TOC, 2024, σ.8-10).

Επιπλέον παράγοντας που δικαιολογεί την τάση μεταφοράς παράτυπων μεταναστών μέσω της θαλάσσιας οδού, είναι η εφαρμογή του σχεδίου "ΣΑΡΙΣΑ", μέσω του οποίου αποκλείεται η "βαλκανική οδός" για τα εγκληματικά δίκτυα, το κλείσιμο των συνόρων και η ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων, σε συνεργασία με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και την FRONTEX. Τέλος, η επιχείρηση "ΑΣΠΙΔΑ" στην περιοχή του Έβρου, η οποία έχει οδηγήσει στον εντοπισμό νέων διαδρομών εισόδου στην ΕΕ, και η κατασκευή τεχνητού εμποδίου από τη Βουλγαρία κατά μήκος των συνόρων της με την Τουρκία, θέτουν την θαλάσσια οδό ως την μόνη λύση για την είσοδο παράτυπων μεταναστών στην Ελλάδα (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.57-58).

4.2.3 Συνέπειες

Η διακίνηση παράτυπων μεταναστών έχει σοβαρές συνέπειες για την Ελλάδα. Όπως γίνεται αντιληπτό, η μεταφορά μεγάλου αριθμού μεταναστών με παράνομους τρόπους μπορεί να οδηγήσει σε ανθρωπιστική κρίση, καθώς οι μετανάστες εκτίθενται σε κινδύνους κατά τη διέλευση των συνόρων και έχουν μηδαμινή πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Η αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης απαιτεί σημαντικούς πόρους από την κυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών για την υποδοχή, τη φιλοξενία και την επαναπατρισμό των μεταναστών, οδηγώντας σε οικονομική επιβάρυνση της χώρας (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.63-68). Η παρουσία παράτυπων μεταναστών μπορεί να επιβαρύνει τους δημόσιους πόρους και τις υπηρεσίες, λόγω της απαιτούμενης υγειονομικής περίθαλψης και των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας,

οδηγώντας σε αυξημένη πίεση στους κρατικούς προϋπολογισμούς (Kasimis & Kassimi, 2004, σ.4-6).

Η παράνομη μετανάστευση μπορεί να δημιουργήσει ζητήματα εσωτερικής ασφάλειας, καθώς ορισμένοι μετανάστες μπορεί να συνδέονται με εγκληματικές οργανώσεις ή να εκμεταλλεύονται την κατάσταση για εγκληματικές δραστηριότητες. Παράλληλα, μπορεί να εγείρει ανησυχίες για την ασφάλεια που σχετίζονται με τον έλεγχο των συνόρων, την τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα και τη δημόσια ασφάλεια, προκαλώντας την ανάγκη για ενισχυμένα μέτρα ασφαλείας και φύλαξης των συνόρων (Kasimis & Kassimi, 2004, σ.4-6). Επιπλέον, η υπερβολική παρουσία παράτυπων μεταναστών μπορεί να προκαλέσει κοινωνική αναταραχή και αντιδράσεις από τον τοπικό πληθυσμό, λόγω πιέσεων στις υποδομές και τις υπηρεσίες (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.96).

Οι οργανώσεις που σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα, εκμεταλλεύονται την επιθυμία των επίδοξων παράτυπων μεταναστών για ένα καλύτερο μέλλον, και εφαρμόζουν παράνομες τακτικές με σκοπό να αποκομίσουν κέρδη. Συγκεκριμένα, εμπλέκονται στην δημιουργία και διακίνηση πλαστών ταξιδιωτικών και άλλων νομιμοποιητικών εγγράφων, προκειμένου στην συνέχεια να πραγματοποιήσουν παράνομες μεταφορές μεταναστών. Ο κίνδυνος για την ασφάλεια των μεταναστών είναι δεδομένος, όπως και οι συνέπειες που απορρέουν από τέτοιες δραστηριότητες, όπως η πλαστογραφία και η ανάγκη για συνεχή επιτήρηση των θαλάσσιων συνόρων (ΕΛ.ΑΣ., 2024, σ.63-66). Πρόκειται με άλλα λόγια για νομικές συνέπειες, καθώς και εκμετάλλευση αλλά και καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που υφίστανται οι μετανάστες, με ταυτόχρονη υπονόμηση των νόμιμων διαδικασιών που αφορούν την μετανάστευση.

4.3 Ο Ρόλος της Τουρκίας

Η συμφωνία μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας, η οποία υπογράφηκε το 2016, ήταν μια απάντηση στο κύμα παράτυπων μεταναστών και προσφύγων που εισήλθαν εντός ΕΕ μέσω της Τουρκίας, σε συνέχεια του εμφυλίου πολέμου στη Συρία. Και τα δύο μέρη δεσμεύτηκαν να βελτιώσουν τις συνθήκες υποδοχής των προσφύγων στην Τουρκία και να δημιουργήσουν ασφαλείς και νόμιμες οδούς για τους Σύριους πρόσφυγες που επιθυμούν να εισέλθουν στην Ευρώπη. Η Τουρκία συμφώνησε να επιτρέψει την επιστροφή του συνόλου των μεταναστών και προσφύγων που έφτασαν στην Ελλάδα

από την Τουρκία μετά τον Μάρτιο του 2016. Από την άλλη μεριά, η ΕΕ δεσμεύτηκε να ενισχύσει οικονομικά την Τουρκία για τη στήριξη των προσφύγων, να επιταχύνει τη διαδικασία ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ καθώς και επιτρέψει τη χορήγηση βίζας στους Τούρκους πολίτες που επιθυμούν να ταξιδεύουν εντός ΕΕ. Επιπλέον, οι ευρωβουλευτές, σε ψήφισμα που εγκρίθηκε τον Μάιο του 2021 υπογράμμισαν τον σημαντικό ρόλο της Τουρκίας στη φιλοξενία σχεδόν 4 εκατομμυρίων προσφύγων. Ωστόσο, καταδίκασαν τη χρήση των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο ως πολιτικό μοχλό πίεσης και εκβιασμού, μετά τις αναφορές ότι οι τουρκικές αρχές παραπλάνησαν τους μετανάστες ώστε να επιχειρήσουν να φτάσουν στην Ευρώπη μέσω της Ελλάδας (EUROPARL, 2024, σ.8-9).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από έκθεση της EUROPOL, κατά την θητεία του προέδρου Ερντογάν η Τουρκία εξελίχθηκε σε σημαντικό κόμβο για εγκληματικά συνδικάτα που εμπλέκονται σε διάφορες παράνομες δραστηριότητες σε ολόκληρη την Ευρώπη, αποτελώντας σοβαρή απειλή για την περιφερειακή ασφάλεια και τις προσπάθειες επιβολής του νόμου. Συγκεκριμένα, άτομα με τουρκική υπηκοότητα και υπήκοοι της ΕΕ, τουρκικής καταγωγής, εμφανίζονται συχνά ως μέλη ή βασικά εγκληματικά πρόσωπα σε εγκληματικά δίκτυα σε όλη την Ευρώπη. Τα δίκτυα αυτά εμπλέκονται σε δραστηριότητες όπως η διακίνηση ναρκωτικών, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η απάτη και κυρίως η παράνομη διακίνηση ανθρώπων. Η κυβέρνηση Ερντογάν έχει χρησιμοποιήσει τη μετανάστευση ως μοχλό πίεσης στις διαπραγματεύσεις με την ΕΕ, επιδιώκοντας σημαντικά πακέτα βοήθειας με αντάλλαγμα τον έλεγχο της ροής των μεταναστών προς την Ευρώπη. Ο πρόεδρος Ερντογάν έχει εκτοξεύσει συγκεκριμένες απειλές ότι θα πλημμυρίσει την Ευρώπη με μετανάστες εάν δεν του παρασχεθεί οικονομική στήριξη, γεγονός που υποδηλώνει τον στρατηγικό ρόλο της μετανάστευσης ως διαπραγματευτικό χαρτί στις διπλωματικές και οικονομικές συζητήσεις (Bozkurk, 2024, σ.1-7).

Υπάρχουν αναφορές που υπογραμμίζουν το γεγονός ότι η Τουρκία εκμεταλλεύεται τη μετανάστευση για να διευκολύνει τις δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος. Η έκθεση της EUROPOL αναφέρει πως Τούρκοι ιδιώτες εμπλέκονται σε δίκτυα διακίνησης μεταναστών που διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διευκόλυνση της παράνομης εισόδου στην Ε.Ε., στην οργάνωση μετακινήσεων εντός της Ε.Ε. και στη παράνομη παραμονή μεταναστών μέσω μεθόδων όπως εικονικοί γάμοι ή παροχή πλαστών εγγράφων. Ορισμένα δίκτυα εκμεταλλεύονται επίσης μετανάστες

για εργασιακούς σκοπούς. Οι κρατικές αρχές της Τουρκίας, συμπεριλαμβανομένου του Υπουργείου Εσωτερικών και της τουρκικής υπηρεσίας πληροφοριών MIT, έχουν εμπλακεί στην οργάνωση της μετακίνησης των μεταναστών προς τα ελληνικά σύνορα. Αυτή η συντονισμένη προσπάθεια καταδεικνύει τη συνενοχή των κρατικών αρχών στη διαχείριση και την καθοδήγηση της ροής των μεταναστών, περιπλέκοντας τη δυναμική της μεταναστευτικής πολιτικής και της ασφάλειας των συνόρων στην περιοχή. Τέλος, η χρήση του μεταναστευτικού ως μοχλού πίεσης για την εξασφάλιση πακέτων βοήθειας από την Ε.Ε., δείχνει ότι ακόμα και οι κυβερνήσεις επιχειρούν να εκμεταλλευτούν τη μετανάστευση για οικονομικό κέρδος (Bozkurk, 2024, σ.3).

Συνοπτικά, η εμπλοκή της Τουρκίας σε δίκτυα εμπορίας μεταναστών, η χρήση της μετανάστευσης ως μοχλού πίεσης στις διαπραγματεύσεις, η κρατική συνενοχή στην εκμετάλλευση των μεταναστευτικών ροών και τα πιθανά οικονομικά κίνητρα υποδηλώνουν ότι ακόμα και κυβερνήσεις μπορούν να επωφεληθούν της μετανάστευσης. Αυτό το γεγονός αντικατοπτρίζει την πολύπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ της μετανάστευσης, του οργανωμένου εγκλήματος και των κρατικών φορέων στην Τουρκία (EUROPOL,2024).

4.4 Προτεινόμενοι Μέθοδοι Αντιμετώπισης

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της διασύνδεσης της παράτυπης μετανάστευσης με το οργανωμένο έγκλημα, είναι σημαντικό αρχικά να αναγνωριστούν οι πυλώνες μέσω των οποίων αυτά τα δύο φαινόμενα αλληλεπιδρούν. Αρχικά, ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών που επιθυμούν να εισέλθουν στην Ελλάδα είναι απαραίτητος για να διατηρηθεί η επιχείρηση λαθρεμπορίας κερδοφόρα. Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των παράτυπων μεταναστών που επιθυμούν να εισέλθουν στην Ελλάδα, τόσο πιο κερδοφόρες γίνονται οι επιχειρήσεις του οργανωμένου εγκλήματος. Τα αίτια που οδηγούν έναν μετανάστη να επιλέξει την παράτυπη οδό για να εισέλθει στην χώρα, είναι αναγκαίο να επισημανθούν και να ληφθούν μέτρα εξάλειψής τους. Επιπλέον, η θαλάσσια μεταφορά των παράτυπων μεταναστών από τις ακτές της Τουρκίας προς τα ανατολικότερα Ελληνικά νησιά είναι αυτή που χρησιμοποιείται κυρίως, γεγονός που οδηγεί στην ανάγκη επιβολής μιας στρατηγικής προσέγγισης που επιβάλλεται να είναι προληπτική και όχι αντιδραστική. Το κλειδί αυτής της προσέγγισης είναι η αποσύνδεση της μετανάστευσης από τη ζήτηση των υπηρεσιών που προσφέρουν οι διακινητές. Πρέπει να εφαρμοστούν ισχυρά

προγράμματα συνεργασίας μεταξύ των αρχών εντός συνόρων, όσο και συνεργασία μεταξύ των κρατών. Οι μετανάστες που διασχίζουν το Αιγαίο με μικρές βάρκες προέρχονται από ένα ευρύ σύνολο δημογραφικών στοιχείων, τα οποία μπορούν να διαχωριστούν σε μερικές κατηγορίες, με ξεχωριστές στρατηγικές για την καθεμία, ώστε να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα κατά περίπτωση (GI-TOC, 2024, σ.23-25).

Πρώτη κατηγορία, είναι οι οικονομικοί μετανάστες, οι οποίοι συχνά καταλήγουν να εργάζονται στην Ελλάδα ή ακόμα και να εμπλέκονται σε παράνομες δραστηριότητες όταν αυτό δεν είναι εφικτό. Ο συνεχής έλεγχος για τέτοιου είδους μετανάστες θα ήταν ένα μέσο για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, αλλά η νομιμοποίηση της εργασίας τους μπορεί να είναι πολύ πιο αποτελεσματική. Η προσφορά βραχυπρόθεσμων ή εποχικών αδειών διαμονής που ανανεώνονται εύκολα θα επέτρεπε στους οικονομικούς μετανάστες να αναλαμβάνουν νόμιμη εργασία και να παράγουν νόμιμο εισόδημα που θα μπορούσε να ωφελήσει και την Ελλάδα, σε περιπτώσεις έλλειψης εργατικού δυναμικού. Μία οργανωμένη και ασφαλής στρατηγική αξιοποίησης και ενσωμάτωσης των οικονομικών μεταναστών, θα οδηγούσε στην πρόληψη από το να επιλέξουν να εισέλθουν στην χώρα ως παράτυποι μετανάστες (GI-TOC, 2024, σ.23-25).

Δεύτερη κατηγορία, είναι οι μετανάστες που έχουν νόμιμες αιτήσεις ασύλου, όπως οι πρόσφυγες που φεύγουν από το Αφγανιστάν και ενδεχομένως από το Ιράκ, τη Λιβύη και τη Συρία. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο αριθμός των παράτυπων μεταναστών είναι μεγάλος, λόγω της ανάγκης τους να μεταβούν σε μία ασφαλή χώρα και να αιτηθούν άσυλο, γεγονός που τους ωθεί αρκετές φορές στα χέρια οργανωμένων εγκληματικών ομάδων των διακινητών. Αυτό το γεγονός δημιουργεί θέματα εσωτερικής ασφάλειας στις χώρες υποδοχής, αλλά και βάζει σε μεγάλο ρίσκο την ζωή τους. Με σκοπό να γλιτώσουν οι αιτούντες άσυλο από το δύσκολο και επικίνδυνο ταξίδι μέσω ξηράς και νερού, θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα επεξεργασίας των αιτήσεων ασύλου σε ασφαλείς και κατάλληλες τοποθεσίες πιο κοντά στη χώρα καταγωγής τους. Το συγκεκριμένο μέτρο θα τους βοηθήσει να αποτραπεί η είσοδός τους στο κύκλωμα παράνομης μετανάστευσης, και θα επιτρέψει στις χώρες τελικής υποδοχής να ελέγχουν, να σχεδιάζουν και να υποστηρίζουν τη μετάβαση όσων κρίνονται επιλέξιμοι πιο αποτελεσματικά και με μεγαλύτερη ασφάλεια (GI-TOC, 2024, σ.23-25).

Η παροχή ασφαλών και νόμιμων διαδρομών για αυτές τις δύο κατηγορίες μεταναστών θα μείωνε σημαντικά τον αριθμό των πιθανών πελατών για τα δίκτυα λαθρεμπορίας που αναζητούν μια μαζική αγορά για να κάνουν το επιχειρηματικό τους μοντέλο επιτυχημένο. Η μείωση του μεγέθους της αγοράς θα μείωνε επίσης τα ορατά επίπεδα κέρδους που προσελκύουν τις εγκληματικές ομάδες. Το τελευταίο στοιχείο της στρατηγικής πρέπει να είναι η ειδική αντιμετώπιση των κυρίαρχων ομάδων που ασχολούνται με την παράνομη διακίνηση μεταναστών. Η συνεργασία των κρατών με τις Ευρωπαϊκές υπηρεσίες επιβολής νόμου κρίνεται απαραίτητη ώστε να προσδιοριστεί η δομή, η εξέλιξη και οι τακτικές των συγκεκριμένων οργανώσεων (GI-TOC, 2024, σ.23-25).

Σε συνέχεια της κατηγοριοποίησης των μεταναστών και της προσπάθειας απώθησής τους από τις αιτίες που τους οδηγούν στην παράτυπη μετανάστευση, η Ελλάδα πρέπει να εφαρμόσει ορθολογικά προγράμματα ένταξής τους στην κοινωνία, ώστε να αξιοποιηθούν προς όφελος της. Η βελτίωση του νομικού πλαισίου για τη μετανάστευση, τα προγράμματα νομιμοποίησης και οι πολιτικές ένταξης θα αποτελέσουν ένα σημαντικό παράγοντα. Η εφαρμογή σχεδίων δράσης για την ένταξη με στόχο την αξιοποίηση των μεταναστευτικών δυνάμεων προς όφελος της χώρας, μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση της δημόσιας ανησυχίας και των πολιτικών τριβών γύρω από τη μετανάστευση (GI-TOC, 2024, σ.23-25).

Τα γραφειοκρατικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, αποτελούν ένα ακόμα σοβαρό παράγοντα ενίσχυσης της παράτυπης μετανάστευσης. Η απλούστευση των διαδικασιών, η παράταση των αδειών παραμονής όπου και όταν απαιτείται με απλές διαδικασίες, καθώς και η παροχή υποστήριξης στους μετανάστες κατά την διαδικασία νομιμοποίησής τους είναι ζητήματα που απαιτούν ιδιαίτερη προσπάθεια από μεριάς της Ελλάδας. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητη η υποστήριξη της δημόσιας διοίκησης, ώστε να εφαρμοστεί μία μεταναστευτική πολιτική αποτελεσματικής διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών. Με την εφαρμογή αυτών των μέτρων και την πιθανή διερεύνηση πρόσθετων στρατηγικών προσαρμοσμένων στις συγκεκριμένες προκλήσεις που θέτει η παράτυπη μετανάστευση, η Ελλάδα μπορεί να εργαστεί προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικής διαχείρισης και αντιμετώπισης της πολυπλοκότητας που συνδέεται με την παράτυπη μετανάστευση και το οργανωμένο έγκλημα (Kasimis & Kassimi, 2004, σ.5-6).

Για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διωκτικών αρχών, απαιτείται αναβάθμιση του επιχειρησιακού σχεδιασμού, των μέσων και της διαχείρισης προσωπικού. Η ηγεσία πρέπει να παρέχει σαφείς κατευθύνσεις και να ορίζει το νομικό και ηθικό πλαίσιο λειτουργίας των στελεχών. Επίσης, είναι απαραίτητη η ενίσχυση της φύλαξης των ελληνικών χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων, καθώς και η αύξηση του ανθρώπινου δυναμικού.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και της παράτυπης μετανάστευσης απαιτεί συνεργασία όλων των κρατικών φορέων που εμπλέκονται στη διαχείριση αυτών των φαινομένων. Η συλλογή και αξιοποίηση πληροφοριών μέσω διεθνούς συνεργασίας (π.χ. με INTERPOL, EUROPOL) είναι εξίσου σημαντική. Η ορθή ανάλυση και η έγκαιρη διάχυση των πληροφοριών στους αρμόδιους φορείς είναι κρίσιμη για τη μέγιστη αποτελεσματικότητα των διωκτικών αρχών.

Η επιτάχυνση των διαδικασιών παροχής ασύλου και των απελάσεων είναι επίσης κομβικής σημασίας. Οι καθυστερήσεις στις διαδικασίες αυτές αποτελούν βασικό παράγοντα παραμονής παράτυπων μεταναστών στη χώρα, οι οποίοι συχνά κατατάσσονται σε εγκληματικές ομάδες. Η γρήγορη διεκπεραίωση των αιτημάτων ασύλου και η αναθεώρηση της νομοθεσίας θα συμβάλουν στην αποτροπή νέων μεταναστευτικών ροών.

Τέλος, για τη συνολική αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης, απαιτείται αναθεώρηση του εθνικού θεσμικού πλαισίου διαχείρισης απειλών και καλύτερος συντονισμός των φορέων διακυβέρνησης, άμυνας, ασφάλειας και πολιτικής προστασίας. Η στενή συνεργασία μεταξύ των χωρών πρώτης υποδοχής κρίνεται αναγκαία, έτσι ώστε να αποφασιστούν κοινοί μέθοδοι δράσης σε επίπεδο ΕΕ, και όχι αποκομμένες πολιτικές της εκάστοτε χώρας. Συμπερασματικά, η αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης και του οργανωμένου εγκλήματος απαιτεί συνδυασμό προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων, με την αναβάθμιση της πολιτικής κατά της εγκληματικότητας να αποτελεί βασικό στόχο. Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη ειδικών επιχειρησιακών σχεδίων, τα οποία, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος και της παράτυπης μετανάστευσης, θα επικεντρώνονται κυρίως στις αιτίες των φαινομένων και όχι μόνο στα αποτελέσματά

τους. Η πρόληψη πρέπει να είναι η κύρια στρατηγική, καθώς όταν αυτά τα φαινόμενα γιγαντώνονται, η καταστολή τους γίνεται εξαιρετικά δύσκολη και δαπανηρή.

Συμπεράσματα – Επίλογος

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η ανάλυση δύο επίκαιρων ζητημάτων που απασχολούν την Ελληνική κοινωνία τα τελευταία έτη, του μεταναστευτικού και του οργανωμένου εγκλήματος. Βασικός στόχος είναι η παρουσίαση της εξέλιξης αυτών των δύο φαινομένων στην Ελλάδα κατά τα έτη 2015 έως 2023, καθώς και η ανάδειξη της μεταξύ τους συσχέτισης. Έχοντας ως βάση τα παραπάνω, αποτυπώθηκε τόσο η μορφή και οι κύριες μέθοδοι δράσης του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα κατά την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, όσο και οι μεταναστευτικές ροές που εισήλθαν στον Ελλαδικό χώρο, δίνοντας έμφαση στην παράνομη μετανάστευση. Στην συνέχεια, προβλήθηκε ο τρόπος με τον οποίο η παράνομη μετανάστευση ωφελεί την άνθιση του οργανωμένου εγκλήματος, οι συνδυαστικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την σύνδεση αυτών των δύο φαινομένων και προτάθηκαν μέτρα και πολιτικές αντιμετώπισής τους. Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν μέσω της παρούσας εργασίας είναι τα εξής:

- Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έχει εξελιχθεί τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά την τελευταία δεκαετία, ακολουθώντας τόσο τις οικονομικές όσο και τις τεχνολογικές εξελίξεις της εποχής, και βρίσκοντας μεθόδους να τις εκμεταλλευτεί. Οι αυξημένες μεταναστευτικές ροές και οι δημογραφικές μεταβολές, η διεθνοποίηση των οικονομικών συναλλαγών και η οικονομική κρίση, σε συνδυασμό με την τεχνολογική εξέλιξη έχουν διαμορφώσει συνθήκες μέσω των οποίων ευνοείται η άνθισή του, καθιστώντας το ως βασικό ζήτημα ασφάλειας για την χώρα.
- Ο χαρακτήρας του οργανωμένου εγκλήματος είναι πλέον διεθνής, καθώς η παγκοσμιοποίηση συνέβαλε στην δράση του δίχως σύνορα και στην εξέλιξή του, καθιστώντας την αντιμετώπισή του δυσκολότερη. Στις περισσότερες περιπτώσεις έχει τις ρίζες του σε περισσότερα από ένα κράτη. Πλέον, η συνεργασία μεταξύ των κρατών, διεθνών οργανώσεων και της ΕΕ είναι αναγκαία για τον περιορισμό του.
- Οι αυξημένες μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές που παρατηρήθηκαν μετά το 2015, προκάλεσαν προβληματισμό στο σύνολο των Ευρωπαϊκών κρατών διέλευσης και υποδοχής, καθώς προέκυψαν ζητήματα αδυναμίας ελέγχου του συνόλου των ατόμων που επιθυμούσαν να εισέλθουν στο εσωτερικό τους. Η Ελλάδα, κυρίως λόγω της ανάπτυξης και της γεωπολιτικής της θέσης, ήταν από τα

κράτη που βίωσαν την μεταναστευτική κρίση σε μεγάλο βαθμό. Η αδυναμία απορρόφησης του συνόλου των μεταναστών, την έφερε αντιμέτωπη τόσο με οικονομικές όσο και κοινωνικές συνέπειες. Σταδιακά, μετατράπηκε από χώρα διέλευσης σε χώρα υποδοχής μεταναστών και παράτυπων μεταναστών.

- Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας, την καθιστά από τις πρώτες χώρες προσέγγισης μεταναστών για είσοδο στην Ευρώπη από την Ασία και την Αφρική. Τα πολυάριθμα νησιά του Αιγαίου και η μεγάλη ακτογραμμή, έκαναν τις διαδικασίες ελέγχου του συνόλου των εισερχόμενων μεταναστών δύσκολο έργο, γεγονός που οδήγησε σταδιακά στην αύξηση της παράνομης μετανάστευσης. Ο μεγάλος αριθμός των εισελθόντων μεταναστών εντός Ελλαδικού χώρου, προκάλεσε αναλογική αύξηση και του αριθμού των παράτυπων μεταναστών.
- Οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, εκμεταλλευόμενες την ανάγκη των μεταναστών να εισέλθουν στα Ευρωπαϊκά κράτη, ακόμα και χωρίς τα απαραίτητα έγγραφα, στράφηκαν στην παράνομη διακίνηση των μεταναστών, που πλέον αποτελεί εκ των βασικών δραστηριοτήτων τους. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται και από τις ετήσιες εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. αναφορικά με το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα. Η ενασχόληση του οργανωμένου εγκλήματος με την παράνομη διακίνηση μεταναστών αποτελούν ειδικό κεφάλαιο στις συγκεκριμένες εκθέσεις, με λεπτομερή στατιστική ανάλυση, στην οποία παρουσιάζεται η αύξηση των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων τα τελευταία χρόνια.
- Οι συνέπειες που απορρέουν από την αύξηση της παράνομης μετανάστευσης μέσω του οργανωμένου εγκλήματος, είναι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές. Είναι δυνατόν να προκύψουν σημαντικά ζητήματα ασφαλείας για την κάθε χώρα, αύξηση της εγκληματικότητας και αδυναμία ελέγχου της κατάστασης στο εσωτερικό της. Είναι αναγκαίο να προκύψουν στρατηγικές συνδυαστικής αντιμετώπισης των δύο αυτών φαινομένων, εσωτερικές αλλά και διεθνείς, βασισμένες στην γνώση και των δύο συνιστωσών, στη εκπαίδευση του εμπλεκόμενου προσωπικού, και στην βελτίωση των διαδικασιών ελέγχου των μεταναστών και επιτήρησης των συνόρων. Στο εσωτερικό των κρατών, η συνεργασία των αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών, των Σωμάτων Ασφαλείας αλλά και των Ενόπλων Δυνάμεων εφόσον απαιτείται, κρίνεται απαραίτητη.
- Αναφορικά με την κοινή στρατηγική που πρέπει να εφαρμοστεί από το σύνολο των κρατών υπό τον έλεγχο και την οργάνωση της ΕΕ, η αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης μέσω της κατηγοριοποίησης των μεταναστών, καθώς της λήψης

μέτρων τα οποία θα απωθούν τους μετανάστες από το να στραφούν στα δίκτυα του οργανωμένου εγκλήματος και της παράνομης μετανάστευσης, αποτελούν μονόδρομο. Τα ασφαλή κέντρα υποδοχής κοντά στις χώρες προέλευσης, η επιτάχυνση των γραφειοκρατικών διαδικασιών και η ομαλή υποδοχή και ενσωμάτωσή τους στα κράτη υποδοχής θα τους απέτρεπε από να λάβουν το ρίσκο της παράνομης μετανάστευσης. Ταυτόχρονα, θα μείωνε σημαντικά το μέγεθος της αγοράς και της ζήτησης για τους επιτήδειους που επωφελούνται οικονομικά μέσω της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

Βιβλιογραφία

Aksel, D. B., Dimitriadi, A., Hendor, M., Icduygu, A., Karacay, A. B., Marouf, M., & Andersson-Pucher, J., (2015). *Study on Smuggling of Migrants: Characteristics, Responses and Cooperation with Third Countries. Case Study 3: Pakistan–Turkey–Greece*. European Commission, DG Migration & Home Affairs.

Antonopoulos, G. A., (2009). ‘Are the ‘others’ coming?’: Evidence on ‘alien conspiracy’ from three illegal markets in Greece. *Crime, Law and Social Change*, 52, p.475-493.

Bell, S., Alves, S., Silveirinha de Oliveira, E., & Zuin, A. (2010). Migration and land use change in Europe: a review. *Living Reviews in landscape research*, 4(2).

Bozkurk, A., (2024). *Europol says Turks involved with the most threatening criminal networks in Europe*. Διαθέσιμο στο: <https://nordicmonitor.com/2024/04/europol-says-turks-among-the-most-threatening-criminal-networks-in-europe/> [Ημερομηνία πρόσβασης 25 Απριλίου 2024].

Carens, J. H. (2008). The rights of irregular migrants. *Ethics & International Affairs*, 22(2), 163-186.

Chen, J. J., Kosec, K., & Mueller, V. (2019). Temporary and permanent migrant selection: Theory and evidence of ability-search cost dynamics. *Review of Development Economics*, 23(4), 1477-1519. <https://doi.org/10.1111/rode.12617>.

Council of The European Union, (2000). *Characteristics of Organized Crime*. Διαθέσιμο στο: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10415-2000-INIT/en/pdf> [Ημερομηνία πρόσβασης 24 Απριλίου 2024].

Cyprus Times, (2024). *Κύκλωμα διακίνησης μεταναστών*. Διαθέσιμο στο: <https://cyprustimes.com/astynomiko-reportaz/kykloma-diakinisis-metanaston-mizes-kai-mesazontes-me-anartiseis-sto-tik-tok-akrivo-to-taxidi-gia-kypro/> [Ημερομηνία πρόσβασης 25 Μαΐου 2024].

EUROPARL, (2024). European Parliament. *Η απάντηση της ΕΕ στη μετανάστευση και το άσυλο*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europarl.europa.eu/topics/el/article/20170629STO78629/i-apantisi-tis-ee-sti-metanasteusi-kai-to-asulo> [Ημερομηνία πρόσβασης: 10 Ιουνίου 2024].

EUROPOL, (2024). *Decoding the EU's most threatening criminal networks*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Finckenauer, J.O., (2005). Problems of definition: What is organized crime?. *Trends Organized Crime*, vol 8, p. 63–83. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12117-005-1038-4>.

GCTF, (2018). *The Hague Good Practices on the Nexus between Transnational Organized Crime and Terrorism*. Διαθέσιμο στο: https://www.thegctf.org/Portals/1/Documents/Framework%20Documents/2018/GCTF-Good-Practices-on-the-Nexus_ENG.pdf?ver=2018-09-21-122246-363 [Ημερομηνία πρόσβασης 24 Απριλίου 2024].

GI-TOC, (2024). Initiative Against Transnational Organized Crime. *Small Boats, Big Business*. Διαθέσιμο στο: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2024/02/Small-boats-big-business-The-industrialization-of-cross-channel-migrant-smuggling-GI-TOC.Feb-2024.pdf> [Ημερομηνία πρόσβασης: 5 Ιουνίου 2024].

Hernández, J. (2020). Greece Struggles to Balance Competing Migration Demands. *Migration Policy Institute*. Διαθέσιμο στο: <https://www.migrationpolicy.org/article/greece-struggles-balance-competing-migration-demands> [Ημερομηνία πρόσβασης 13 Μαΐου 2024].

IOM, (2019). *International Migration Law: Glossary on Migration*. Switzerland: International Organization for Migration.

Johnson, I., (2022). *Immigration and "Brain Drain"*, Econlib. Διαθέσιμο στο: <https://www.econlib.org/immigration-and-brain-drain/> [Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Μαΐου 2024].

Kasimis, C., & Kassimi, C., (2004). Greece: A history of migration. *Migration Information Source*, 1(6), 2004. Διαθέσιμο στο: <https://www.migrationpolicy.org/article/greece-history-migration> [Ημερομηνία πρόσβασης 13 Μαΐου 2024].

Kasimis, C., (2012). Greece: Illegal immigration in the midst of crisis. *Migration Information Source Online Journal*. Διαθέσιμο στο:

<https://www.migrationpolicy.org/article/greece-illegal-immigration-midst-crisis>

[Ημερομηνία πρόσβασης 13 Μαΐου 2024].

Lacroix, T., (2022). Migration-related city networks a global overview. *Local Government Studies*, 48(6), p.1027–1047.

<https://doi.org/10.1080/03003930.2021.1938553>.

Markova, E., (2007). *Economic and social effects of migration on sending countries: The cases of Albania and Bulgaria*. Organization for Economic Co-operation and Development Working Paper.

McAuliffe, M. & Triandafyllidou, A., (eds.), (2021). World Migration Report 2022. International Organization for Migration (IOM), Geneva.

Megalokonomou, R. & Vasilakis, C., (2023). The effects of exposure to refugees on crime: Evidence from the Greek islands. *European Economic Review*, Volume 160, <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2023.104605>.

OHCHR, (2024). Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *About internally displaced persons*. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-internally-displaced-persons/about-internally-displaced-persons>

[Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Μαΐου 2024].

Opengov, (2019). *Μετανάστευση - Ορισμός και βασικές κατηγορίες*. Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. Διαθέσιμο στο: <http://www.opengov.gr/immigration/?p=799> [Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Μαΐου 2024].

Rajvanshi, A., (2024). *Palestinians Have Turned to Crowdfunding Platforms for Survival*. Time. Διαθέσιμο στο: <https://time.com/6960367/gaza-gofundme-justgiving-crowdfunding-israel-war/> [Ημερομηνία πρόσβασης 25 Μαΐου 2024].

Refugee Council, (2023). *The truth about asylum*. [online] Διαθέσιμο στο: <https://www.refugeecouncil.org.uk/information/refugee-asylum-facts/the-truth-about-asylum/> [Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Μαΐου 2024].

Rosen, L. & Weber, M., (2019). Human Trafficking and Foreign Policy: An Introduction. *CRS In Focus*. Washington, D.C.: Congressional Research Service.

Διαθέσιμο στο: <https://ecommons.cornell.edu/items/cd9e2e16-3a7b-44f9-ac66-1ac83626ab61> [Ημερομηνία πρόσβασης 24 Απριλίου 2024].

UNHCR, (2024a). United Nations High Commissioner for Refugees, *What is a refugee*. Διαθέσιμο στο: <https://www.unrefugees.org/refugee-facts/what-is-a-refugee/> [Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Μαΐου 2024].

UNHCR, (2024b). United Nations High Commissioner for Refugees. Διαθέσιμο στο: <https://data.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179> [Ημερομηνία πρόσβασης: 25 Μαΐου 2024].

UNODC, (2010). *The Globalization of Crime*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime. Διαθέσιμο στο: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tocta/TOCTA_Report_2010_low_res.pdf [Ημερομηνία πρόσβασης 24 Απριλίου 2024].

Αγγελή, Β., (2017). Πώς εξαρθρώθηκε το κύκλωμα διακίνησης παράτυπων μεταναστών. *ΤΥΠΟΣΙ*. Διαθέσιμο στο: <https://typos-i.gr/article/pws-e3ar8rw8hke-kyklwma-diakinshs-paratypwn-metanastwn> [Ημερομηνία πρόσβασης 25 Μαΐου 2024].

Γιώτη-Παπαδάκη, Ο., & Παπαδάκη, Ε., (2013). *Η πολιτική διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα*. Διαθέσιμο στο: http://elearning.sch.gr/pluginfile.php/74483/mod_resource/content/2/PAPADAKI_GI_OTI_O_PAPADAKI_E_43.pdf [Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Μαΐου 2024].

Δενιόζος, Ν., (2004). *Η Παράνομη διακίνηση λαθρομεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η σχέση της με το Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα*. Διαθέσιμο στο: <https://www.eliamep.gr/publication/i-paranomi-diakinisi-lathrometanaston-stin-evropaiki-enosi-ke-i-schesi-tis-me-to-diethniko-organomeno-egklima/> [Ημερομηνία πρόσβασης 24 Απριλίου 2024].

Δενιόζος, Ν., (2018). Η ασύμμετρη απειλή της μετανάστευσης. *Foreign Affairs The Hellenic Edition*. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.gr/articles/71858/drenikos-deniozos/i-asymmetri-apeili-tis-metanasteysis?page=show> [Ημερομηνία πρόσβασης 24 Απριλίου 2024].

ΕΛ.ΑΣ., (2022). Έκθεση για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα Έτους 2021. Αθήνα: Αρχηγείο Ελληνικής. Διαθέσιμο στο: <https://www.sek.gov.gr/p/etisies-ektheseis.html> [Ημερομηνία πρόσβασης 24 Απριλίου 2024].

ΕΛ.ΑΣ., (2024). Έκθεση για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα Έτους 2022. Αθήνα: Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας.

ΕΛΣΤΑΤ, (2023). Ελληνική Στατιστική Αρχή. Στοιχεία Υπολογιζόμενου Πληθυσμού και Μεταναστευτικών Ροών της Χώρας (2022). Διαθέσιμο στο: <https://www.statistics.gr/documents/20181/95fb30f3-d0be-e606-a0c0-f66353fd5ec4> [Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Μαΐου 2024].

Καρύδης, Β., (2001). *Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαζήση.

Κασιμάτη, Ε., & Παναγιωτοπούλου, Ρ., (2018). Μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές στην Ελλάδα την περίοδο 2015-2017. *Οικονομικές εξελίξεις, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών-ΚΕΠΕ*. Αθήνα, τεύχος, 35, 92-116.

Κασίμης, Χ., & Παπαδόπουλος, Α., (2012). *Μετανάστες στην Ελλάδα: Απασχόληση και ένταξη στις τοπικές κοινωνίες*. Αθήνα: εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Λιανός, Θ. Π., & Καβουνίδη, Τ., (2017). *Μεταναστευτικά ρεύματα στην Ελλάδα κατά τον 20ό αιώνα*. Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ).

Λυδάκης, Ε., (2009). *Το οργανωμένο έγκλημα: Έννοια, χαρακτηριστικά, αντιμετώπιση*. Διαθέσιμο στο: <https://www.astynomia.gr/2009/10/30/organomeno-egklima/> [Ημερομηνία πρόσβασης 24 Απριλίου 2024].

Μπάγκαβος, Χ., Παπαδοπούλου, Δ., & Συμεωνάκη, Μ., (2009). *Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Πρώτο Θέμα, (2019). *Ποινές φυλάκισης έως 500 χρόνια στο κύκλωμα διακίνησης μεταναστών στο Πωγόνι*. Διαθέσιμο στο: <https://www.protothema.gr/greece/article/879316/poines-rekor-eos-500-hronia-fulakisis-sto-kukloma-diakinisis-metanaston-sto-pogoni/> [Ημερομηνία πρόσβασης 28 Μαΐου 2024].